UNIVERSAL
LIBRARY
OU_200861
UNIVERSAL
LIBRARY

ಜಯನಾದ

ಶ್ರೀಯುತ ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿಯವರ ಮುನ್ನುಡಿಯೊಡನೆ

ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ

ಪ್ರಕಾಶಕರು:
ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ. ಎಂ. ಎ.
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ
ಇಂಟರ್ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜು
ತುಮಕೂರು

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ
೧೯೪೩
ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ

ಬೆಲೆ: ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ

ಮುದ್ರಕರು:
ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗ ಪ್ರೆಸ್
ತುಮಕೂರು

ಮುನ್ನುಡಿ

'ರಾಗಿಣಿ'ಯನ್ನು ಕನ್ನಡಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನೀಡಿ ಪರಿಚಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರು 'ಜಪನಾರ' ಎಂಬ **ವಿರಾಗಿಣಿ**ಯನ್ನು **ಈಗ** ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಗಿಣಿಯ ರಾಗಾವೇಶವು ವಿರಾಗಿಣಿಯ ಚಿತ್ತ-ಶಾಂತಿಯಿಂದಲೂ ತತ್ತ್ವಚಿಂತನೆಯಿಂದಲೂ ಕಳೆದುಹೋಗದೆ ಕಳೆಗೊಂಡಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿರಾಗಿಣಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇವರ ಸ್ಥಾಯಿಯೆನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆಯ ಬೆಳೆ ಹುಲುಸಾಗಿದ್ದರೂ ಕಥನ ಕವಿತೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದೆ, ಕೆಲವು ಕಡೆ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಸರಳರಗಳೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಛಂದೋರೂಪ. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಪದ್ಯಘಟಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಮೈದೋರಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಸ್ವಪ್ನಗಳ ಹೆಸರುಗಳು' ಎಂಬ ಕವನದಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಬರೆವಣಿಗೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ರಸಿಕನಾದ ಕತೆಗಾರನ ಸಹಜವಾದ ಸೊಲ್ಲೇ ಕವಿತೆಯಾದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸರಳರಗಳೆ ಸರಸವಾಯಿತು, ರಗಳೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ, ರಸದೂಟವಾಯಿತು. 'ಮುದಲಿಂಗನ ಕಣಸು' ಅವರ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರುತು. ಮುಂದೆ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ 'ಕಿಂದರಿಜೋಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕವನಗಳು' ಕಥನಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿನಗೆ, ಓಟ, ಕಲ್ಪಕತೆ, ಪದಸಂಪತ್ತಿ ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಲೆದೋರಿಸಿದುವು. ಅವರ 'ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ' ಎಂಬುದು ಅವರ ಪರಿಪಾಕವಾಯಿತು. ಬೇರೆ ಕವಿಗಳೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಾಲಿಯವರ ಅಭಿಸಾರ, ಆನಂದಕಂದರ ವಿರಹಿಣಿ, ಶಂಕರಭಟ್ಟರ ನಲ್ಮೆ ಇವನ್ನು ನೆನೆಯಬಹುದು. ಶಂಕರಭಟ್ಟರ ನಲ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಥನಕಲೆಯೊಡನೆ ಭಾವಗೀತೆಯ ಆತ್ಮಾವಿಷ್ಕಾರವು ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವರ 'ಮಾದ್ರಿಯ ಚಿತೆ' ಕವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕಥೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿದ ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಕವಿತೆ. ಇತ್ತೀಚೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಬರೆದ ಗೌಡರಮಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಮನವಮಿ ಎಂಬ

ಕಥನಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಮಾಗಿ ಪರಿಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆವೆರಡೂ ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಚಿರವಾದ ಕಾಣಿಕೆಗಳು. ರಾಮನವಮಿ ಕಥನಕಲೆಯ ಸಹಜತೆಯೊಡನೆ ಕವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೆಣೆದಿದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಆರಂಭಕ್ಕಿದ್ದ ಭಾವಗೀತೆಯ ಉಕ್ಕು ಇಂದು ಇಳಿದಿದೆ. ಕೇವಲ ಕಥನದ ವ್ಯಕ್ತಿನಿರಪೇಕ್ಷತೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಬರಲಿರುವ ಕಾವ್ಯವು ಬಹುಶಃ ಕಥನದ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆಯ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಸುವುದು, ಯಾರದೋ ಕತೆಯೆಂಬುವ ಹೊರರೂಪಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಒಳದಿರುಳನ್ನು ಕವಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿಸುವನು. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವೆಂಬಂತೆ 'ಜಹನಾರ' ಕೃತಿಯು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕೃತಿಯ ಕಥನರೀತಿ 'ಜಹನಾರ'ಳ ಆತ್ಮಕಥೆಯ ಸ್ವರೂಪವು. ಆ ಮೊಗಲ ರಾಜಕುಮಾರಿ ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂದಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ನೋವುನಲಿವುಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ನಲ್ಲನಾದ ರಜಪೂತ ವೀರನೊಡನೆ ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ರಸನಿಮಿಷಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ತಾನು ಪಡೆದ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಅರಿತ ತತ್ವವನ್ನೂ ಅರುಹುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಸ್ಮರಣದ ಅದ್ಭುತ ರಮ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಜಹನಾರಳ ಪ್ರೌಢವಯಿಯ ಶಾಂತಿಭಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಿವೆ. ನಡುನಡುವೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಈ ನೂತನರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಥನವು ಕುಂದದಂತೆ ಕಾವ್ಯಸತ್ವವು ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಮನವಾರೆ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

'ಜಹನಾರ'ಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರ. ಅವಳು ನೆನೆದ ಹಳೆಯ ಸವಿನೆನಪುಗಳಿಂದ ಅವಳ ಉದಾತ್ತ ಸ್ವಭಾವವು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಪ್ರೇಮವೆಷ್ಟು ಗಾಢವೋ ತ್ಯಾಗವು ಅಷ್ಟೇ ದೃಢವಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಬಂಧನದಲ್ಲಿಯ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮುಕ್ತಿಯ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಚರಿತ್ರೆಯ 'ಜಹನಾರ'ಳು ಇಷ್ಟು ಪರಿಪೂರ್ಣಳಾದ ಆದರ್ಶ

ರಮಣಿಯಾಗಿದ್ದಳೇ ಎಂಬುದು ಈ ಕೃತಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಲ್ಲ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೂಲವು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾವ್ಯಮಂದಿರಕ್ಕೆ ತಳಹದಿ ಮಾತ್ರ. ಅವಳು ನಿವೇದಿಸಿದ ನೆನಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುವ ಅವಳ ನಲ್ಲನ ಪಾತ್ರವು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಓದಿದಾಗ 'ಹಳೆಯ ಹಾಡಿನ ನುಡಿಯನ್ನೇಕೆ ನುಡಿಸುವುದು?' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕವಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ಕವಿಗೆ ಕೇಳುವಂತಾಗಬಹುದು. ಹಿಂದಣ ಬಾಳಿನ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಒಂದು ತೃಪ್ತಿಯಿದೆ ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಇಂದಿನ ಧ್ವನಿಯೊಂದು ಇದರ ಗತಿಗತಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ಜಹನಾರಳಂಥ ತಪ್ತಹೃದಯಗಳು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ದೈವಹತವಾದ ಭಾರತವನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗಿವೆ, ತ್ಯಾಗಪೂತವಾಗಿ ತತ್ವಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ಅರಿತಿವೆ. ಈ ರಸವ್ಯಂಗ್ಯವು ಈ ಕೃತಿಯ ಮಹತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಆತ್ಮವು ತನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಜಹನಾರಳ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಮೆಚ್ಚುವಂಥದು, ಆಗಾಗ ಅದು ಮೇಲಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರುವುದು ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಇಲ್ಲವೆ ದೊಡ್ಡ ಉಪಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉಪಮಾವಳಿಯಾಗಿ ರೂಪಕವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದೆ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ನೋಟವಿದೆ, ಸೌಂದರ್ಯಮುಗ್ಧವಾದ ಕವಿಹೃದಯವಿದೆ, ಬಿಡಿಬಿಡಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಕೈವಾಡವಿದೆ ಸರಳರಗಳೆಯ ರೂಪವು ಕವಿಯ ಸಾವಧಾನದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ ರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಸರಳಸುಂದರಶೈಲಿಯೂ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಪ್ರೌಢರಮ್ಯರೀತಿಯೂ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿವೆ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿದ ಲೋಪದೋಷಗಳ ಅರಿವು ನನಗಿದೆ, ಕವಿಗೂ ಇರುವುದೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸವಿನೆನಪುಗಳ ನೂರಾರು 'ದೃಶ್ಯಜ್ಯೋತಿರ್ಮಾಲೆ' ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತಿಹವೆಂದು ಜಹನಾರಳು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡುಮೂರು ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಣಯಿಗಳ ಪ್ರಣಯಜೀವನದ ಮೊದಲು,

ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಎಡರುತೊಡರುಗಳು, ಅವರು ಅವನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತ ನೆಲೆ ಇವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮೊಗಲಕುಮಾರಿಯು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಹಿಂದಕಮಾರಿಯಂತೆ ಭಾವಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಅಸಹಜತೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ತತ್ತ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆ ಬೇಕು. ಕೊನೆಯ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕ ತೇಪ ಹಚ್ಚಿದಂತಿದೆ. ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಿದ್ದಂತೆ ಶೈಥಿಲ್ಯವೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪದರಚನೆಯ ಪದ್ಯಬಂಧದ ಬಿಗುವು ಹೆಚ್ಚಬೇಕಿತ್ತು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕವನದಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಿಂದುಗಳ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಈ ಎರಡನೆಯ ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥ ಅವರ ಮುನ್ನಡೆಯ ಗುರುತಾಗಿದೆ ಇವರ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡರಸಿಕರು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಆನಂದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು, ಇವರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹಿರಿದಾದ ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬೀಳುವಂತೆ ಸಹೃದಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ಮನದಾಸೆ

೩೦ ೪ ೧೯೪೩ — ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ

ಬಿನ್ನಹ

ಜಹನಾರ ಮೊಗಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಷಹಜಹಾನನ ಮಗಳು, ಔರಂಗಜೇಬನ ಸಹೋದರಿ. ಷಹಜಹಾನನ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ದಂಗೆಯೆದ್ದು ಔರಂಗಜೇಬನು ದೆಹಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಇತರ ಮೂವರು ಸಹೋದರರಾದ ದಾರ, ಷೂಜ, ಮುರಾದರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ತಾನೆ ದೇಶವನ್ನು ಆಳಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನಷ್ಟೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಹನಾರ ತಂದೆ ಷಹಜಹಾನನ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣ ದಾರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ನಿಂತುದರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನೂ ಔರಂಗಜೇಬನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಡಿಸಿದನು. ಜಹನಾರ ರಜಪೂತವೀರನೊಬ್ಬನನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಆತ ಈಕೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕಂಕಣತೊಟ್ಟು ಷಾಜಹಾನ ದಾರರ ಪಕ್ಷವಹಿಸಿ ಔರಂಗಜೇಬನ ದಾಳಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ವೀರಮರಣವನ್ನು ಪಡೆದನು ಮುಂದೆ ಔರಂಗಜೇಬನಿಂದ ಬಂಧಿತಳಾದ ಜಹನಾರ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು; ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, ತಂದೆ ಮಡಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ದಾರಾದಿಗಳು ಹತರಾದುದನ್ನೂ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ 'ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ' ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದುದನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಕಳೆದುಹೋದ ವೈಭವದ ದಿನಗಳನ್ನೂ ರಸನಿಮಿಷಗಳನ್ನೂ ನೆನೆನೆನೆದು, ಕೊನೆಗೆ ತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಸಕ್ತಳಾಗಿ ಶಾಂತಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ಇಹಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಳು

ಇದಿಷ್ಟು ಇತಿಹಾಸ ಈ ಇತಿಹಾಸದ ತಡಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಊಹಾಪೋಹಗಳಿಂದ ತಿಪ್ಪಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಕಲಾಕಲ್ಪಕತೆಯ ಕಾವ್ಯಲತೆ ಹಬ್ಬಿ ಹೊಸವಾದ ಹಂದರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಗಮನಿಸಬಲ್ಲರು. ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗದಂತೆ ಜಹನಾರಳ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳ ಚಿತ್ರ – ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮನಃಪ್ರಪಂಚದ ಬಿಸಿಲು ಬೆಳುದಿಂಗಳುಗಳ ಚಿತ್ರ – ಇಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಕಾಣುವಂತೆ ಈ ನೀಳ್ಗವನವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ ಇದರ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವುದಾದರೆ ಇದು ಕಾವ್ಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ

ಗೌಣ ಕಲ್ಪನೆ ಪ್ರಧಾನ ಎಂಬುದನ್ನೂ ವಾಚಕರು ಮರೆಯಬಾರದಾಗಿ ವಿನಂತಿ.

ಸಾಂಗ್ಲಿಯ ವಿಲಿಂಗ್ಡನ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರೊ|| ರಂ. ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ, ಎಂ ಎ., ಬಿ ಟಿ, ಅವರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಓದಿನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಸಹಜಸುಂದರವಾದ ನುಡಿಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಈ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿದು ನನ್ನ ಕೃತಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿಯವರಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ

ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿ ಸೌ|| ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ

ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿರುವ ತುಮಕೂರಿನ ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ವಂದನಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

೫ ೫ -೪೩ |
ತುಮಕೂರು |

ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ

ಗತಿ ೧

ಕಾಲಚಕ್ರಭ್ರಮಣ ಪಥಮಧ್ಯದೊಳಗಿಂದು
ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಸಮಯದಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವ ಹೇ ಜನನಿ !
ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆ, ತಾಯೆ ! ಓ ದೇವಿ, ಭಾರತಿಯೆ !
ಯಾಜ್ಞಸೇನಿಯ ತೆರದಿ ಮತ್ತೇಕೆ ನೊಂದಿರುವೆ
ರುಧಿರಾಭಿಷೇಕದಲಿ ? ಮತ್ತೇಕೆ ಮಿಂದಿರುವೆ
ರಣಯಜ್ಞವೇದಿಯಲಿ ? ಇನ್ನಾವ ಬೇಳ್ವಿಯಿಂ-
ದಾರಿಗಾಹುತಿಯಿತ್ತು ಏನ ನೀಂ ಪಡೆಯಲಿಹೆ ?
ಬಲಿ ನಿಂದು, ಆಹುತಿ ಮುಗಿದು, ಯಜ್ಞ ಕೊನೆಗೊಂಡು
ಕಂಕಣಂ ಕಳೆದಿಂದು ಮಂಗಳೋದಕ ಮಿಂದು,
ವಿಜಯಮಾಲಿಕೆ ಧರಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯಳೆನೆ ಮೆರೆದು
ಶುಭಮನೆಮಗೆಂದೀವೆ ? ಸುಖಮನೆಮಗೆಂದೀವೆ ?
ಸತ್ಯಮಂ ಧರ್ಮಮಂ ಜನದ ಕಲ್ಯಾಣಮಂ
ಶಾಂತಿಯಂ ದಾಂತಿಯಂ ದೇಶದೌನ್ನತ್ಯಮಂ
ಎಂದು ನೀಂ ಸಾಧಿಸುವೆ ! ಜನಕೆ ಸದ್ಗತಿಯೀವೆ ?
ಗುಡ್ಡಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಫೋಟಗಳ ಸೋನೆ
ಸೀಳಿಡುತೆ ಕೆರಳುತಿಹ, ಕೆರಳಿ ಮುಂಬರಿಯುತಿದೆ
ವಿಕ್ಷುಬ್ಧವಾರಿಧಿಯೊಳುಲ್ಲೋಲವಾದಂತೆ
ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾತದಾಘಾತದಿಂದುಬ್ಬಿ
ಜಾನಪದ ಸಾಗರಂ ಕೆರಳಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತಿದೆ
ನೀನೆ, ಆತ್ಮವಿನಾಶ ಸೂಚಕೋನ್ಮಾದದಿಂ
ಕಾಗುತಿದೆ. ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಜೀವಿಗಳ ಬಲಿ
ಬೀಳುತಿದೆ. ಬೇಯುತಿಹೆ ರಣಯಜ್ಞಕುಂಡದಲಿ
ವ್ಯಕ್ತ್ಯಮುಖ ದೇಹಿಗಳಸಂಖ್ಯಾತ ಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ.

ಧರ್ಮಬಾಹಿರನಿಂತು ಕ್ರೌರ್ಯದಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತು
ದೇಶದಾದ್ಯಂತಮಂ ರಕ್ತಧುನಿಯೊಳಗದ್ದಿ
ಮಣಿಮಯಮಯೂರಸಿಂಹಾಸನದ ಲೋಭದಿಂ
ದಾಳಿಯಿಟ್ಟೈದಿದಂ ದೆಹಲಿ ಪರ್ಯಂತರಂ.
'ಯುದ್ಧದಲಿ ಗೆಲ್ದಂದು ಗದ್ದುಗೆಯನೇರುವೆಂ
ಮಡಿದಂದು ಮಣ್ಣಡಿಯ ಗೋರಿಯೊಳಗುರುಳುವೆಂ
ಗೋರಿಯೋ ಗದ್ದುಗೆಯೊ ಒಂದನೆಂತಾದರುಂ
ಸಾಧಿಸದೆ ಬಿಡೆನೆಂದು ಪಣತೊಟ್ಟೆನೆಂ'ಬಂತೆ
ಸೋದರರ ತರಿದೊಟ್ಟಿ, ಬಂಧುಗಳನಿಕ್ಕಿನಿಸಿ,
ಮೊಗಲರಧಿರಾಜನಂ ಭರತಚಕ್ರೇಶನಂ
ತಂದೆಯುಂ ಪ್ರಾಜ್ಞನಂ ಆರ್ಯನಂ ಸೆರೆಗೈದು
ಔರಂಗಜೇಬಂ ತಾನೆ ರಾಜನೆಂದೆನಿಸಿದಂ

ಭಯಚಕಿತ ಬಾದಷಹನಾತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ
ಕಟ್ಟಿದೀ ಹಗೆಗೋಟೆ, ಯುದ್ಧದಲಿ ಮಡಿದವರ
ಎದೆಯುಗ್ಗಿಯಿಂ ಚಿಮ್ಮಿ ಹರಿದ ಕೆನ್ನೆತ್ತರಿಂ
ನಾನಂತೆ ಕೆಂಬಣ್ಣದಿಂ ಕಣ್ಗತಿಭಯಂ
ಕರವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾಹದ ಪೆಡಂಭೂತ
ಮನೆ ನಿಂದು ತೋರುತಿದೆ, ನೋಡುವರ ಎದೆ ಮನಂ
ಕರಗಿ ಮೂರ್ಛಾವೇಗದಲಿ ಮೈಮರೆಯುವಂತೆ.
ಯಮುನೆಯ ಮಹಾಪೂರವಿದರಡಿಯೆ ಸುಳಿದು ತೆರೆ
ತೆರೆಯಾಗಿ ನೊರೆಗರೆದು ಕೆಂಪೇರಿ ಹರಿಯುತಿದೆ
ಮೊರೆಯುತೆ ನಿರಂತರಂ; ಮಾನವಂ ಗೈದಿರುವ
ಪಾಪದ ಕಳಂಕಮಂ ತೊಳೆದು ಪಾವನಗೈಯೆ
ಧರ್ಮಪುರುಷಂ ನಿಯೋಜಿಸಿದ ಯೋಗಿನಿಯಂತೆ

ರುಧಿರಮಯಕೋಟೆಯಂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದ ಯಮುನೆಯುಂ
ತಾಮ್ರಲೋಚನೆಯಾಗಿ ಕೆನ್ನೀರ ಹೊಳೆಯಾಗಿ
ಪಾಪಿಗಳ ಪಾಪಮಂ ಘಾತುಕರ ಹತ್ಯೆಯಂ
ದ್ವೇಷಿಸುವಳೆಂಬಂತೆ ಓಡೋಡಿಹೋಗಿ ಕಡ-

ಲಾಣ್ಮಸಿಗೆ ಸರಸ ರಾಕ್ಷಸಬುದ್ಧಿಯಿಂದಾದ
ಕೆಂಗೊಲೆಯ ಚಿಹ್ನಮಂ ತೊಳೆವುದಸದಳವೆಂದು
ಮೊರೆಯಿಡುವಳೆಂಬಂತೆ ತೋರುತಿಹುದೆನಗಿಂದು
  ಯಮುನೆಯಾಚೆಯ ದಡದಿ ಬಿತ್ತರದ ಬಯಲಿನಲಿ
ತಾಜಮಹಲಿನ ಸಮಾಧಿಸ್ತೂಪದುತ್ತುಂಗ
ಸೌಧಂ ವಿರಾಜಿಸಿದೆ, ಸಾತ್ವಿಕಪ್ರೇಮದಾ-
ನಂದದ ನಿದರ್ಶನದ ಧವಳಗಿರಿಯೆಂಬಂತೆ!
ಆ ಮಹಾಶ್ವೇತ ಶೀತಳ ಸೌಧವಡಿಯಾಳದಲಿ
ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಞಿ ಷಾಜಹಾನನ ರಾಣಿ
ದಾರಸುಮನಸ್ಸುಮಂ ಪಡೆದಾ ಮಹಾತಾಯಿ
ಮೌನದಿಂ ಪವಡಿಸಿಹಳಾತ್ಮಸುಖ ನಿದ್ರೆಯಲಿ
ಅಂತಹಳ ನಿದ್ರೆಯುಂ ಭಂಗಗೊಂಡಂತಾಗೆ
ಅವಳ ಮಕ್ಕಳ್ ಮಿಡಿವ ರುದ್ರವೀಣಾನಾದ-
ದುನ್ಮಾದದಿಂದಾಕೆ ಕೋಪದಿಂ ಮುರಿವಳೆನೆ
ಹಗಲಿನಲಿ ಬಿಸಿಲ್ಝಳದೆದುರಿನಲಿ, ಪೇಳ್ವಂತೆ
ಸಂಜೆಯಲಿ ಬೈಗುಗೆಂಪುರಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಪ್ಲವದ
ಕ್ರಾಂತಿಪುರುಷಂ ತನ್ನ ಕೊಡಲಿಕಡೆಗೋಲಿಂದೆ
ರುಧಿರಾಬ್ಧಿಯಂ ಕಡೆಯೆ ನೊರೆನೊರೆದು ಕುದಿಗೊಂಡು
ಸಿಡಿವ ರಕ್ತಂ ಘನಿಸಿ ಉರಿವ ಹರಳಾದಂತೆ
ರಂಜಿಸುವುದಾಸೌಧ ರಮಣೀಯ ರೌದ್ರಮಂ
ಬೀರುತ್ತೆ ನೋಳ್ಪರಿಗಗುರ್ವಮದ್ಭುತವಾಗಿ!
ಅವಳ ಕರುಳಿನ ಬಳ್ಳಿ ಚಿಗುರಿ ದಾಂಗುಡಿಯಿಟ್ಟು
ಹಸುರುಹಂದರವಾಗಿ ಹೂವಾಗಿ ಹಣ್ಣಾಗಿ
ನೆರಳನಾಸರೆಯಾಗಿ ಹಬ್ಬುವುದನುಳಿದಿಂದು
ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುತಿದೆ ಸೊರಗಿ ಸೊಪ್ಪಾಗುತಿದೆ
ಸೀಂದು ಕರಿಮುರಿಪ್ಪೋಗಿ ಗಸ್ತ್ರ್ಯಗಾರಾಗುತಿದೆ
ಅವಳ ಹೃದಯೇಶ್ವರಂ ಸಕ್ಕರೆಯ ಸವಿಯೊಲುಮೆ-
ಯಕ್ಕರೆಯ ಎರೆಯನವನಿಲ್ಲಿ ನೆರೆಸಿಲುಕಿಹಂ

ಮಗನೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಆಸನ ಚ್ಯುತನಾಗಿ
ವೈಭವಂಗಳ ನೀಗಿ ಭ್ರಷ್ಟಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಿ
ಮೊದಲೆ ವಿಧಿ ಹತನಾಗಿ ಗತಭಾಗ್ಯನೆನಿಸಿರ್ದ
ಅವಳ ಮಗ ದಾರನುಂ ಕೈತವಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ
ತಮ್ಮನಿಂ ವಿಷವುಂಡು ಮಡಿದು ಮಲಗಿಹನಿಲ್ಲ
ಅವಳಿಲ್ಲ ನಂಟರುಂ ಪೋಣವಳ ಇಷ್ಟರುಂ
ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯಲಿ ಯಾತನೆಯನನುಭವಿಸಿ
ನರಳುತಿಹರನುದಿನಂ ಮರಣದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲಿ
ಇಂತೆಲ್ಲರಂ ಕೊಲಿಸಿ ಇಂತೆಲ್ಲರಂ ಅಳಿಸಿ
ಅವಳ ಕಿರಿಮಗನಿಂದು ಬಾದಷಹನೆಂದೆನಿಸಿ
ಅರಸುಬೆಳ್ಗೊಡೆ ಮಕುಟ ಕರವಾಲಗಳ ಧರಿಸಿ
ಸಿಂಹಾಸನಂ ಏರಿ ಮಂತ್ರಿಸಾಮಾನಿಗಳ
ಓಲಗದೊಳುರವಣಿಸಿ ಮೆರೆಯುತಿಹನವನಿಲ್ಲ
ಪ್ರಜೆಗಳುಂ ಪೌರರುಂ ರಾಜಸಾಮಂತರುಂ
ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡವರಾಗಿ ಕುದಿಯುತಿಹರೊಳಗೊಳಗೆ.
ಎಷ್ಟುದಿನವಿನ್ನಿಂತು ನಾವು ನವೆಯುವುದೆಂದು
ಬಾಬರನ ಅಕ್ಬರನ ಷಾಜಹಾನನ ಬಳಿಕ
ಔರಂಗಜೇಬನವನ್ನೈತಂದು ಆ ಹೆಸರ
ಕೀರ್ತಿಯಂ ಕಿಡಿಸಿ ಅದಕಪಜಯದ ಮಸಿ ಬಳಿಯ-
ಲೆಂಬಂತೆ ಈತನನ್ಯಾಯದಿಂ ಭಾರತವ
ನಾಳುತಿಹನೆಂದು ಜನ ಮರುಗುತಿದೆ ಭಯದಿಂದೆ
ಷಾಜಹಾನನ ಬಳಿಕ ಭಾರತವ ಬೆಳಗುವರೆ
ದಾರನೆ ವಲಂ ತಕ್ಕನೆಂದೆಲ್ಲರಾಡಿದರ್!
ಆತನ ಮಹೋನ್ನತಿಯನೇನೆಂದು ನೆನೆದಪರ್!
ಅವನ ದಯೆಯನುಪಮಂ ಅವನ ಕ್ಷಮೆಯಸದೃಶಂ
ಅವನ ದೈವಪ್ರೇಮ ಅವನ ಧರ್ಮೋತ್ಸಾಹ-
ಮೊಂದೊಂದುಮದ್ಭುತಂ, ಅನ್ಯತ್ರ ದುರ್ಲಭಂ
ಇಂತೆಂದು ಪಾಡುವರ್ ಪೊಗಳುವರ್ ಜನಮಿಂದು.

ಆವರೇನೆಸಗಿಂದು ಆತ ದೊರಕುವನೇನು?
ರಜಪೂತರುಂ ಮೊಗಲರುಂ ಕೂಡಿ ಒಂದಾಗಿ
'ಭಾರತೀಯರು ನಾವು' ಎನುವ ಅಮೃತವಂ
ದಿನದಿನದ ಲೋಕಾನುಭವದಿಂದಲಾರ್ಜಿಸುತೆ
ರಾಷ್ಟ್ರಕಲ್ಯಾಣಮಂ ಸಾಧಿಸುವ ಸದ್ಬುದ್ಧಿ
ಆತನೊಡನೆಯೆ ನಮ್ಮ ಮಣ್ಣಾಗಿಹೋದತ್ತು,
ಇನ್ನೆಮಗೆ ಬೆಳಕೆಲ್ಲಿ! ಗೆಲುವೆಲ್ಲಿ! ಚೆಲುವೆಲ್ಲಿ!
  ಅಮರ ಪದವಿಯಗಳಿಸಿದಮೃತಲೋಕದ ತಾಯೆ!
ಅಳಿಯದಿರ! ಓದೇವಿ! ಮೃಣ್ಮಯರು ನಾವು ನ-
ಮ್ಮೀನೋವನರಿವಹುದೆ ನಿನಗಲ್ಲಿ? ಈಬಗೆಯ
ನಾರಕಿಗಳುತ್ಕಟದ ರೋದನಂ ನಿನಗಲ್ಲಿ
ಕೇಳುವುದೆ? ಕೇಳಿಸಿದರೇಕಿಂತು ಮೌನದಿಂ
ನಿದ್ರಿಸಿಹೆ? ಹಾ! ಎಚ್ಚರವಾಗು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ
ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿತ್ತು ಮೊದಲಂತೆ ಮತ್ತಂತೆ
ಭಾರತಂ ಸತ್ಯಧರ್ಮಂಗಳಿಂ ಸದ್ವಿದ್ಯೆ
ಕಲೆಗಳಿಂ ಕುಶಲಕರ್ಮಂಗಳಿಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ
ಬೆಳಗುವಂದದಿ ಮಾಡು ಕಣ್ದೆರೆದು ನೋಡಮ್ಮ!
ನಮ್ಮವರ ಬೇನೆಬೇಸರಗಳ ನಿವೇದಿಸುತೆ
ಶೋಕದಿಂ ಮತ್ತೆ ಉದ್ವೇಗದಿಂ ನುಡಿದೆನ್ನ
ಮನ್ನಿಸುತೆ ಕಾಪಾಡು. ನಿನ್ನ ಮಗನಾಂ ನೋಡು
ಅಡಿಗೆರಗುತಿಹೆನಿದೋ ಹರಸು ಅಭಯವನಿತ್ತು
ಹೃದಯದೌತ್ಸುಕ್ಯಮಂ ನೀಗಿ ಮನಸಿಗಾಹ್ಲಾದವಾಗಿ.

ಗತಿ ೨

ಅಂಗುರೀ ಬಾಗಿನುದ್ಯಾನದೊಳಗಿಂದೇನು
ಹಿಂದೆಂದು ಕಾಣದಿಹ ಸೌಂದರ್ಯ ಸೂಸುತಿದೆ.
ಮಧುಮಾಸದಾನಂದ ರೂಪೆತ್ತು ತೋರುತಿದೆ
ಚಿತ್ರಚೈತ್ರೋತ್ಸವದಿ ಸೃಷ್ಟಿ ನಲಿದಾಡುತಿದೆ
ಚಿಗುರಿರುವುದಾಪ್ರುವನ ಸಿಸುರಿ ಸನೆಕೊಸ್ರಾಗಿ
ಮನ್ಮಥೋತ್ಸವಕೆಂದು ನಿಂದ ತೋರಿಬಂತೆ
ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಗೆ ಕುಳಿತ ಪಕ್ಷಿಪರಿವಾರಗಳ
ಗಾನ ನಿನಾದವುಲಿಯುತಿದೆ ಸುಗ್ಗಿ ಸನ್ನಿಹಿತವೆನೆ.
ಬಳಿಯೆ ಜುಳುಜುಳುನಕ್ಕು ಹರಿವ ಕಾಲುವೆ ಜಲಂ
ಅಲೆಯು ಸುಳಿಸುಳಿಗೂಡಿ ನೊರೆಗರೆದು ರಚಿಸುತಿದೆ
ಚೆಲುವುನಿಂಗಾರದಿಗೆಯ ಸರಸಂಚೆಯೋಲಗಕೆ.
ಭೃಂಗರಾಜನ ಬರವಿಗಣಿಗೈವಳೆನೆ ಪದ್ಮೆ
ದಳಸಹಸ್ರಂ ಅರಳಿ ನಿಂದಿರುವಳೀಯೆಡೆಯೆ.
ಪಚ್ಚೆ ಹಾಸಿದ ಹಸುರು ಹುಲ್ಲುಕಾವಣಗಳಲಿ
ಬಿಳಿ ಕರಿಯ ಸೀರ್ವಕ್ಕಿ ನೆರೆದೊಂದು ಗುಂಪಾಗಿ,
ಸೌಂದರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಕರೆದಿತ್ತ-
ಲೈತರುತೆ ಪಾದಾವಧಾನವನ್ನೋದುತಿವೆ
ಅತ್ತ ಹೂವರಳಿರುವ ಗಿಡಮರಂಗಳ ತೂಗಿ
ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾಡುತಿವೆ ಗಾಳಿ ಜೋಗುಳ ಹಾಡಿ.
ಬೀಸಿಬರುತಿಹುದಂತೆ ಪುಷ್ಪಪರಿಮಳಧೂಳಿ
ಸುಖದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಬರವ ಸಾರ್ವ ಹರಿಕಾರನೆನೆ.
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆ ನೂರೊಂದುಸಲ ಒಂದು

ನವಿಮುತ್ತನೊತ್ತುತಿದೆ ಹೂವುಹೂವಿಗೆ ಕುಳಿತು
ಅದರಧರ ಚುಂಬನಕೆ ದಳದಳ ವಿಕಂಪಿಸುತೆ
ಸರ್ವಾರ್ಪಣಂಗೈದು ಸುಮವರಳಿ ನಿಲ್ಲುತಿದೆ
    ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಲಿ ಹಸುರಿನಲಿ
ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳದಲಿ ಹೊಲದಲ್ಲ
ಜಲದಲ್ಲ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಲ್ಲ
ಉಂಗುರಿಂಬಾಗಿನೊಳು ಚೆಲುವಿಂತು ಸೂಸುತಿದೆ
ಇಂಪೊತ್ತಿನಲಿ ನೋಡಲಿಂತಾಣದೀ ಚಲುವು
ಇಮ್ಮಡಿಸಿ ತೋರುತಿದೆ ನೆಲದ ಚಲುವಿನ ಜೊತೆಗೆ
ಬಾನ ಚೆಲುವೂ ಕೂಡಿ ಒಂದಾದುದೆಂಬಂತೆ
ಭೂಲೋಕದಲಿ ನೆಟ್ಟ ಪಾರಿಜಾತಂ ಅರಳಿ
ಪರದ ಸೌರಭ ಸೂಸಲಾನಂದವಿಮ್ಮಡಿಸಿ
ತೋರ್ಪಂತೆ, ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲಿ ಭಕ್ತಗಣ
ಕಳೆಯೇರಿ ನಿಲುವಂತೆ, ಪತಿದೇವನೆದುರಿನಲಿ
ಸತಿಯಾತ್ಮ ಹೊಳೆವಂತೆ, ಅಸ್ತಗಿರಿಯಾಚೆಯಲಿ
ರತ್ನದೀಪಸ್ತಂಭದಂತೆ ರವಿ ಬೆಳಗುತಿರೆ,
ನೂತ್ನಶೋಭೆಯಿನೆಸೆದು ಸಂಧ್ಯೆ ಮೈದೋರುತಿರೆ,
ವೇದಿಂಪ್ಯವೆನೆ ತೋರ್ಪ ಸ್ವರ್ಗಸೌಂದರ್ಯದಲಿ
ತಿರೆ ಬೆಳಗಿ ನಿಂದಿಹುದು ಅತ್ಯಧಿಕ ಕಾಂತಿಯಲಿ
    ಈ ಬೆಳಕು ಈ ಕಾಂತಿ ಈ ಬೆಡಗು ಈ ಬಣ್ಣ
ಈ ಚೆಲುವಿನಾಲೋಕವೀ ಸೊಬಗಿನಾನಂದ
ಆವುದೋ ಹಳೆಯ ಸವಿನೆನಪುಗಳ ಕೆರಳುತಿವೆ.
ಒಗೆಯೆ ಬಾನಂಗಳದಿ ಸ್ಮೃತಿಯ ಪಟಲದ ಮೇಲೆ
ನೂರಾರು ಕಲ್ಪನೆಯ ದೃಶ್ಯಜ್ಯೋತಿರ್ಮಾಲೆ
ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಿಂದೊಗೆದು ಮಿನುಮಿನು ಮಿನುಗೆ
ಮೂಡಿಬರುತಿಹುದಿಂದು ಎನಗಾದಿನಂ ಸಂಜೆ
ಪ್ರಿಯತಮನ ಪ್ರಥಮ ಸಂದರ್ಶನೋತ್ಕರ್ಷದಿಂ—

ದಾದ ದಿವ್ಯಾನಂದದನುಭವದ ಸವಿಸೆಸವು.
ಇಂತಹುದೆ ಸಂಜೆಯಲಿ ಅಂದಿದುವೆ ತೋಟದಲಿ
ಇಲ್ಲಿಗೈದಿದನಾತನೆನ್ನರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ರಜಪೂತಪುಂಗವನ ನಾನಂದೆ ನೋಡಿದುದು
ಜೇನೆಯ್ಯಪೋಲಿನಿದು ಆಗಳಾದನುಭವಂ
ಆದನು ನೆನೆದೊಡನಿಂದು ದೇಹ ಗುಡಿಗಟ್ಟುವುದು,
ಕಣ್ಣು ಹನಿಗೂಡುವುದು, ಆನಂದವುಕ್ಕುವುದು.
ಮತ್ತವನೆ ಕಣ್ಣೆದುರೆ ಬಂದಂತೆ ನಿಂದಂತೆ
ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆದಂತೆ ಭಾಸಮಾಗುವುದೆನಗೆ
ಪ್ರೇಮದಂಜನ ಬಳಿದ ಬಗೆಗಣ್ಣ ತೆರೆಯುವೆನೆ
ಕಾಣಿಸುವನೆನ್ನಿನಿಯನೆನ್ನ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ನೋಡುನೋಡಾತನಂ ರಜಪೂತ ವೀರನಂ!
ಆರ್ಯಧರ್ಮೋದ್ಧರಣಕೆಂದು ಕೈಯೆತ್ತಿಹಂ
ದ್ರೋಹಿಯುಚ್ಚಾಟನಕ್ಕೆಂದು ಅಸಿಯಿರಿದಿಹಂ
ಶತ್ರುದಸನೋತ್ಕರ್ಷಕೆಂದು ಹಯವೇರಿಹಂ
ಎನ್ನಂತೆ ಆತನುಂ ಪೌರುಷ ಪ್ರಣಯಿಯೆನೆ
ಭೀಮ ಬಂಧುರ ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ತೋರಿಹಂ
ಆತನಸಮಾನನತಿಸುಭಗನಸ್ವಾಕೃತಂ
ಕವಿ ಗಮಕಿ ಗಾಯಕರ್ ಹೆಂಜೇಡಿಗಳವೋಲು
ಕಾವ್ಯಗಾಯನ ಚಿತ್ರನೃತ್ಯಸಂಗೀತದಿಂ
ಮಾನಗೌರವಗಳಂ ಗಳಿಸಲೆಂದಾಶಿಸುತೆ
ಅರಸನಾಸ್ಥಾನಮನ್ನರಸಿ ಬರುತಿರಲಿತ್ತ
ಅತ್ತಲೆನ್ನಿನಿಯ ತಾಂ ಕಪ್ಪುಕುದುರೆಯನೇರಿ
ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣ ಗುರಾಣಿ ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳ ಕೊಂಡು
ಮಾರಣದ ಯಜ್ಞದಧ್ವರ್ಯುವೆನೆ ನಡೆಯುವಂ
ರಣರಂಗವೆಡೆಗಾಗಿ. ಅವನಂಥ ವೀರರಿಂ
ಭಾರತಕೆ ಸುಖವಹುದು, ರಾಷ್ಟ್ರದುನ್ನತಿಯಹುದು.

ಏನೇನನೋ ಇಂತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಂದು
ಆವುದೋ ಅಸ್ಪಷ್ಟದನಿಗೇಳಿದಂತಾಗೆ
ತಿರುಗಿದೆಂ ಕಿವಿಯರಳಿ ಕೇಳಿದೆಂ, ಕಣ್ಣರಳಿ
ನೋಡಿದೆಂ. ಆಕಾಶಮಂಟಪದೊಳದೆತಾನೆ
ದೀಪಹಚ್ಚಿತು ತಾರೆ, ಬಳ್ಳಿಮನೆಯಿಂಮದುವೆ
ತೀಡಿದುದು ಸೌರಭಂ, ಹೊಳೆ ಹರಿದು ಜಾರಿದುದು
ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿತು ಹಾಡಿ ನಿನಗೆ ಶುಭಮಹುದೆಂದು.
ನವನವೋನ್ಮೇಷಶಾಲಿನಿಯಪ್ಪ ಸೃಷ್ಟಿರತಿ
ಬಹ್ವರ್ಥಗರ್ಭಿತೆಯ ದಿಟನಂದು ಬಗೆಯುತಿರೆ
ಅನತಿದೂರದ ನಿಕುಂಜದೆಡೆಯಿತ್ತಣಿನದೋ
ಚಿಮ್ಮಿದುದು ಕೆಂಧೂಳಿ ಖುರಪುಟದ ದನಿಕೇಳಿ
ಚಿಮ್ಮಿದೆಂ ಏನೆಂದು ನೋಡಲೆಂದಾಶಿಸುತೆ,
ಕೈಗೆಬಂದಾಮ್ರತರುಶಾಖೆಯಂನೆಮ್ಮಿ ನಾಂ
ಕಾಣಿಸಿತು ಹಯವೇರಿದು ಧಾವಿಸುತಲೈತರುವ
ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿ. ಹಿರಿಹಿರಿಹಿಗ್ಗಿ ಆತನೆ ನಿಜಂ
ಎಂದು ಸಾನಂದದಿಂ ಮೈಮುರಿದು ಬೀಳುವೊಲು
ಮೊಳಕಾಲನೂರಿದೆಂ ಆತನಡಿದಾವರೆಯೊ-
ಳೆನ್ನಕುಂತಳದುಂಬಿ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂನಲಿನೆ
ನೆಲೆಸಿದುದು ನಿಶ್ಚಲಂ.
ಮುಂದೇನ ಪೇಳುವೆಂ!
ಮನಸಿನಲಿ ಕನಸಿಪ್ಪುದಿಲ್ಲಿ ನೆನಸಾದುದೆನೆ
ಕಪ್ಪುಕುದುರೆಯನಿಳಿದು ಬಳಿಬಂದ ಇನಿಯನಂ
ನೋಡಿ ಪುಳಕಂಗೊಂಡು ಮೈಬೆವರಿ ಮನ ಬಳಲಿ
ಹೃದಯಮುದ್ವೇಗದಲಿ ರಕ್ತ ಬಿಸಿಯಾಗುತಿರೆ,
ಅಂತರ್ವದನೆಯಾಗಿ ಬಾಗಿನಿಂತೆನು ಬರಿದೆ.
ಎನ್ನಿರವನವಲೋಕಿಸುತ್ತಿನಿಯನಿಂತು ಸಂ-
ತವಿಸಿದನು ಮಾತಿನಲಿ ನುಡಿನುಡಿಗೆ ಜೇನಿಟ್ಟು:

“ಓದೇವಿ! ಜಹನಾರಬೇಗಮಳೆ! ಬಳಿಗೆ ಬಾ,
ಕೊಳದ ಸೀಗರ್ದಿಗೆಯೊಳರಸಂಚೆ ಕುಳಿತಂತೆ
ಅಮೃತಶಿಲೆಯಂಚಿನಲಿ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂ ಕುಳಿತು
ನಿನ್ನಮಧುರಗಾಯನದಿನೆನ್ನೆದೆಯ ಸಂತವಿಸು
ಔರಂಗಜೇಬನಾಣತಿಯಿಂದೆ ದೇಶದಲಿ
ಗಾಯನವೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆಯಂತೆ ಆದರೇಂ!
ನಮ್ಮಿರ್ವರೀಗಾನ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಗಾನ
ಗಂಧರ್ವಗಾನಮನ್ನಿದನಾಗದೆನ್ನಲಿಕೆ
ಭೂಲೋಕದಾಳರಸ ಬಾದಷಹಗಳವಲ್ಲ
ಗಂಧರ್ವರಂತಾವು ಹಾಡುವುದೆ ನಮ್ಮ ಗುರಿ
ಜಹನಾರ! ನಿನ್ನಮೃತಗಾಯನದಿನೆನ್ನೆದೆಗೆ
ರಸವೂಡು! ರಣದಿಂದ ತಂದಿರುವ ವ್ರಣಮಯದ
ದೇಹಮಂ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮಾಮೃತದ ಮಧುರಿಮೆಯ
ಗಾನಲಹರಿಯೊಳೊಮ್ಮೆ ಮಿಸಿಸು ಮುಳುಗಿಸಿ ನಲಿಸು.
ಮರೆವೆನಾ ನೋವುಗಳ ಮರವೆನಾ ಪರಿಗಳ
ಜೇನಿಂಚರಂಗೈದು ಸೊದೆಗರೆದು ದನಿಗೂಡು
ಕಾತರಿಪುದೆನ್ನ ಎದೆ, ಕಳವಳಿಪುದೆನ್ನ ಮನ,
ತಣಿಸು ಬಾ ಮುದವೂಡು”
ಬಳಿಕರೆದು ಬರಸೆಳೆದು
ಅರಸನಿಂತಾದರಿಸೆ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸರಿದು
ಹಾಲುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾನು ಹಾಡಿದೆನು
ಗಾನದಾನಂದದಿಂ ಪರವಶತೆಯೊಂದಿದೊಲು
ಚಿನ್ಮೌನ ಮುದ್ರೆಯಲಿ ಆತ್ಮಸುಖನಿದ್ರೆಯಲಿ
ಮನವಾಣ್ಮನಿರ್ದನು ನಿರಾಳ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಲಿ!
ನಾನುಮಂತಾತನವೊಲಾನಂದದಿಂ ಮುಂದೆ
ಭಾವಾನುಭವದಿಂದೆ ಭಾವಪರವಶಳಾದೆ
ಅದ್ವೈತಭಾವದಿಂದಾತ್ಮಸಮರಸಗೊಂಡು

ಶಾಶ್ವತದ ಶಿವಸುಖಂ ಕಂಡ ರಸಪೂರ್ಣರೆನೆ
ಅವಧಿಯಗಿವಿಲ್ಲದೆಯೆ ಸುಖಿಸಿದೆವು ನಾವಂದು
ಶಾಂತಿಯಂ ತಾಳಿ ಕಾಲನನೆ ಮೂದಲಿಸಿದಂತೆ!
ಕರ್ತವ್ಯಭಾರದಿಂದೆನ್ನರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ಹೊರಡಲನುವಾಗುತಿರೆ ನುಡಿದನೆನಗಿಂತೆಂದು·
"ಯೋಧಪುರದರಸರಲಿ ಪಿಳ್ಳೆಯೊಂದುಳಿದಿರಲಿ,
ಅದರ ಶಿಶುಹೃದಯದುಸಿರಾಡುತಿರುವನ್ನೆಗಂ
ನಮ್ಮರಸು ಮನೆತನದ ಕ್ಷಾತ್ರದೀಪಸ್ತಂಭ
ಕುಸಿಯಲಾರದು ದೇವಿ, ನಂದಲಾರದು ದೀಪ!
ಇಂಗಲಾರದು ತೈಲ, ದೇದೀಪ್ಯಪ್ರಭೆಬೀರಿ
ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿ ಬೆಳಗುವುದು ಅಷ್ಟು ಸತ್ವೋನ್ನತಂ
ನಮ್ಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜನ್ಮ" ಇಂತುಸುರಿ ಕಟಿಬದ್ಧ
ಕರವಾಲಮಂ ಸೆಳೆದು ಝಳಪಿಸುತೆ "ಇದೊ ನೋಡು!
ನಿನ್ನ ಮಾನ್ಯತೆಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಗೌರವಕಾಗಿ
ಸುರಗಿಯೆಳೆದಿಹೆನಿಂದು, ಸಮರದಲಿ ಗೆಲುವೆಂದು
ಹೋಗಿಬರುವೆನು ನಾನು, ಕೋರು ಜಯಸಿದ್ಧಿಯಂ"
ಎಂದಾತನಾಡಿದಂ ಅವನುಸಿರು ಬಿಸಿಯಿತ್ತು,
ಮೈರಕ್ತ ಕುದಿದಿತ್ತು, ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಾವೇರಿತ್ತು,
ನಾನು ನುಡಿವನಿತರೊಳೆ ಮತ್ತೆ ಇಂತುಸುರಿದಂ
"ಜಹನಾರ! ಕ್ಷಾತ್ರರಕ್ತವು ಹರಿವ ನಿನ್ನೆದೆಯೊ
ಳಳಿಸಿದೆಂಪೆ ಮೇವಾರ ಸಾಮರನ ಸವಿನೆನಪು!
ದೆಹಲಿ ಅಜ್ಮೀರುಗಳ ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲಿ,
ಪಿದ್ರೋಹ ಮುಸಲರನ್ನೆದುರಿಸಲು ಹೋದಾತ
ಮೇಲಂತರಿಕ್ಷದಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯನೊರ್ವಳಂ
ಸಂದರ್ಶನಂಗೈಯೆ ನುಡಿದಳವಳಿಂತೆಂದು:
'ಓ ಅರಸೆ! ಧರ್ಮಪ್ರಭು! ಸಮರಸಂರಂಭದಿಂ–
ದಾರ್ಯಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕಾರ್ಯದಲಿ ತೊಡಗಿರುವ

ನೀನಿಂದು ಧನ್ಯನೈ. ಶತ್ರುಗಳನೆದುರಿಸುತೆ,
ಧೈರ್ಯಶೌರ್ಯೋತ್ಸಾಹಗಳ ತೋರಿ ರಣದಿ ಮಡಿ.
ಚಿಂತಿಸದಿರಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂದ್ರನರ್ಧಾಸನಂ
ದೊರಕುವುದು ಮೇಣಲ್ಲಿ ಸತ್ಕೀರ್ತಿ ಲಭಿಸುವುದು,
ಇಂತುಸರಿ ಅಪ್ಸರಸೆ ವೈಗರೆಯೆ ನೃಪತಿಗಾ
ದಿವ್ಯಸಂದೇಶದಿಂದಾವೇಶವಿಮ್ಮಡಿಸೆ,
ರಣರಂಗಕೈದಿದಂ. ಕಾದಿ ಮಡಿದಂ ಪಡೆದ-
ನಿಂದ್ರನರ್ಧಾಸನವನನಂತಮುಳ ಕೀರ್ತಿಯಂ."
ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮೌನವಂತಾಳಿದನು ಎನ್ನಿನಿಯ
ಒಳನೋಟವನು ಬೀರಿ ಮೌನವಲಿ ನುಡಿವಂತೆ
ನೋಡುತಿಪ್ಪನು ಎನ್ನ ನಾನುಮಂತವನನ್ನೆ
ನೋಡುತಿಪ್ಪೆನು ಅಂದೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರನಿಂತು
ನೋಡಿದೆವು ಬಹುಹೊತ್ತು. ಬಳಿಕ ಮೌನವನುಳಿದು
ಎನ್ನೆದೆಯ ಇಂಗಿತವನಿಂತಾಡಿದೆನು ನಾನು:
"ಯೋಧಪುರಮೋ ಅರಸ! ಎನ್ನ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ!
ಕೇಳು ನನ್ನೀಮಾತ, ಆ ಕನೂಜಿನರಾಣಿ
ಸಂಯೋಗಿನೀದೇವಿ-ಹೆಸರ ಕೇಳಿಹೆ ಬಲ್ಲೆ-
ತನ್ನ ಪತಿ ಕಾಳಗಕೆ ಹೊರಟಿರಲು, ಬೀಳ್ಕೊಳುವ
ಸಂಭ್ರಮದೊಳಾಕೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನೆನಸಿದೆಯ?
'ಕಾಳಗದೊಳರಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಮಡಿದಂದು
ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದಿಹುದು ಸ್ವರ್ಗ ಪರಲೋಕದಲಿ!
ಅಲ್ಲದಿರೆ ಯುದ್ಧದಲಿ ಶತ್ರುವನೆ ಚೆಂಡಾಡಿ
ವಿಜಯಮಾಲಿಕೆ ಧರಿಸಿ ಪುರಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವರೆ,
ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದಿಹೆನು ಸ್ವರ್ಗನಿಭ ಧಾಮದಲಿ.
ಅಡಿಯ ಮುಂದಿಡು ನುಗ್ಗು ಅಡಿಗಶ್ವಮೇಧ ಫಲ
ಅರಿಯ ಮುಂಗಡೆ ನುಗ್ಗು ಮತ್ತಶ್ವಮೇಧ ಫಲ.
ಅಸಿಯ ಹಿರಿದರಿಯನಿರಿ ಮತ್ತಮರಲೋಕ ಫಲ.

ನಶ್ವರವಿದಿಹವ ತೊರೆ ದೇವೇಂದ್ರಸಿರಿಯಹುದು.
ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ನೆನೆದು, ಜನ್ಮಭೂಮಿಯ ನೆನೆದು,
ರಾಷ್ಟ್ರದೇಳಿಗೆಗಾಗಿ, ದೇಶದುನ್ನತಿಗಾಗಿ,
ಸತ್ಯಪ್ರೇಮವನೆ ನಾನು ಉದ್ಧರಿಸುವೆಂ ಎಂದು,
ಧರ್ಮಪ್ರೇಮವನೆ ನಾನು ಉದ್ಧರಿಸುವೆಂ ಎಂದು,
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಮಗೆಂದು ನಡೆಮುಂದೆ ಯುವಕನೆ'
ಇಂತೆಂದು ನುಡಿದು ಸತಿ ಬೀಳ್ಕೊಂಡಳಿನಿಯನಂ
ಅಪ್ಸರೆಯ ಮಾತಲ್ಲ, ಅಶರೀರವಾಕ್ಕಲ್ಲ,
ವ್ಯೋಮಾಂತರಿಕ್ಷದಲಿ ತೋರಿ ಮೈಗರೆದವಳ
ನುಡಿಯಲ್ಲ, ವೀರ ಭಾರತಮಾತೆಯುದರದಲಿ
ಹುಟ್ಟಿ ಹೆಸರಾದೊಬ್ಬ ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರಮಣಿ,
ಯುದ್ಧವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿ ಮೈಯುಬ್ಬಿ ಮನವುಬ್ಬಿ
ಆವೇಶ ಬಂದಂತೆ ಕ್ಷೋಭಗೊಂಡವಳಂತೆ
ಪತಿದೇವನಂ ಕುರಿತು ಧುರವೀಳ್ಯವನಿತ್ತು
ನುಡಿದಮಾತಿದು ಇನಿಯ!" ಹೇಳಹೇಳುತೆ ನಾನೆ
ತಾಳುತಾವೇಶಮಂ ಮತ್ತೊಂದೆನಾ ಕ್ಷಾತ್ರ
ರಮಣಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯಂ ಆ ರುದ್ರವೀಣೆಯಂ
ಮಿಡಿಯುತಾಲಾಪಿಸಿದೆನಾ ವೀರಗಾನಮಂ
"ಯುದ್ಧದಲಿ ಪತಿ ಮಡಿಯೆ ಸಂಯೋಗಿನೀದೇವಿ
ಯೋಗಿನೀಪುರದಲ್ಲಿ ಚಿತೆಯನಣಿಮಾಡಿದಳು
ಅರಮನೆಯ ಮುಂಗಡೆಯೆ ನೆರೆದೆಲ್ಲಮಂದಿಯಂ
ಸಂಬೋಧನಂಗೈದಳಿಂತೆಂದು: 'ಆತ್ಮಬಲಿ-
ದಾನದಿಂ ರಕ್ತತರ್ಪಣಮಿತ್ತು ಋಣಮುಕ್ತ
ನಾದನೆನೆ ಪತಿ ಮಡಿದು ಸೇರಿದನು ಸ್ವರ್ಗವಂ.
ಪತಿಯನುಳಿದನ್ಯತ್ರ ಗತಿಯಿಲ್ಲ ಸತಿಗೆಂದು
ಅವನೆಡೆಗೆ ಪೋಗುವೆಂ, ನಶ್ವರದ ದೇಹವಂ
ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಮಾಡಿ.' ಚಿತೆಯನೇರಿದಳಾಕೆ.

ಮರುಗಿದುದು ಮಂದಿ ಕಣ್ಣೀರ್ ಮಿಡಿದು. ಪತಿಯೆಡೆಗೆ
ತೆರಳಿದಳು ಆತಾಯಿ ಜಗದಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ"

ಕಥೆಹೇಳಿ, ಅರೆಚಣಂ ನಿರ್ನಿಮೇಷಾಕ್ಷಿಯಿಂ–
ದೀಕ್ಷಿಸುತೆ ಪತಿದೇವನಂ, ಕೇಳಿದೆನು ಇಂತು :
"ಇಲ್ಲಿ ಈಲೋಕದಲಿ ಒಲಿದೆರಡು ಜೀವಿಗಳು
ಅಲ್ಲ ಆ ಲೋಕದಲು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಸೇರುವರೆ ?"
ನನ್ನ ಇಹಪರದೆಲ್ಲ ಕನಸುನನಸುಗಳೆಲ್ಲ
ಈಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಲಿ ಘನಿಸಿ ಹರಳಾದಂತೆ
ಕೇಳಿದೆನು ಇನಿಯನಂ. ಆತನುತ್ತರವಾಗಿ
ನಗೆಮುಗುಳನರಳಿಸುತೆ ಅಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದಂ.
"ದೇಹಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಸಿಲುಕಿದೀಆತ್ಮ
ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರದಿಂ ಕೊಳೆಸುಟ್ಟು ಕಳೆಯೇರಿ
ಮಿರುಗುವುದು ಕಾಳಿಕೆಯ ಕಳದುಳಿದ ಮಿಸುನಿಯಂತೆ"

ಎಂದು ಹಯವೇರಿದಂ, ನಾನು ಹೌಹಾರಿದೆಂ
ಮತ್ತೆನೋಡುವೆನೆಂದು ಆಶ್ವಾಸನಂಗೈದು
ಎವೆಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿಮರೆಯಾದಂ
ಒಡನೆ ತಿರೆಗುರುಳಿದೆಂ, ಸಂಚಿತಪುಣ್ಯಕರ್ಮಂ
ಸಂಪುದೆನೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂ ತಿರೆಗುರುಳ್ವ ಸುಮನಸೆಯು
ಪೋಲಂತೆ, ಧಳಧಳನೆ ಹೊಳೆದು ಹೊಗುರುರಿದಂಥ
ಪುಣ್ಯದೀವಿಗೆಯಾರಿ ಉಳಿದ ಕಿಡಿ ಮಸಿಯಾಗಿ
ಕರಕಲಿಳೆಗುರುಳ್ವಂತೆ, ತುರಗಖುರಪುಟಹತಿಯ
ಧೂಳಿಯೊಳಗುರುಳಿದೆಂ ಬೆಚ್ಚಬೆಚ್ಚನೆ ಸುಯ್ಯು

ಬಳಿಕಲೆಂತೋ ಮುಂದೆ ಮೂರ್ಛೆತಿಳಿದೆಚ್ಚರುತೆ
ನಾನೆ ನನ್ನಂ ಸಂತವಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿದೆನಿಂತು :
ಮದ್ರರಾಜನ ಮಗಳು, ಸತ್ಯವಾನನ ಮಡದಿ,
ಸಾವಿತ್ರಿ, ತನ್ನಾತ್ಮಸತ್ವದಿಂದಂತಕನ
ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ವರಂಪಡೆದು, ಪ್ರಾಣೇಶನಾಯುವಂ

ಪಡೆದಂತೆ, ನಾನುಮೆನ್ನಾತ್ಮಸತ್ತ್ವೋನ್ನತಿಯು
ಪ್ರೇಮೆಯಿಂ ತಡೆಹರಿದಸಂತತೆಯೊಳೊಂದಾಗಿ
ಆತ್ಮನೊಡಗೂಡುವೆಂ ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪ
ಬುದ್ಧಿಯುಂದೆಚ್ಚತ್ತು, ಶೋಕಹರ್ಷೋದ್ವಿಗ್ನ-
ಮನೆಯಾಗಿ, ಮರಳಿದೆ ಗೃಹಾಭಿಮುಖಗಮನೆಯಾಗಿ

ಗತಿ ೨

ವಿದ್ರೋಹಿಗಳ ಘೋರಸಂಗ್ರಾಮಸಮಯದಲಿ
ಸಿಕ್ರಿಯಲಿ ನಾನಿದ್ದೆ ಗ್ರೀಷ್ಮಋತುಸಮಯವದು
ಭೂಗೋಳವಂ ಬಳಸಿ ಸೂರ್ಯದೇವಂ ತನ್ನ
ಪ್ರಖರಕಿರಣಂಗಳಿಂ ಸೃಷ್ಟಿಚೈತನ್ಯಮಂ
ಸುಡುವನೆನೆ ತೋರಿದಂ ಚಂಡಭೈರವನಂತೆ!
ಆತನುರಿಗಣ್ಣಂತೆ, ದಿಗ್ದಿಗಂತದೊಳಾಚೆ
ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚಿನುರಿ ಹೊತ್ತಿ ಗಿಡ ಮರಂಗಳನೆಲ್ಲ
ನಿರ್ನೆರಂ ದಹಿಸಿತ್ತು! ನಿರ್ಝರಣಿ ಬತ್ತಿತ್ತು,
ಧರಣಿ ನೀರಡಸಿತ್ತು. ಬೀಸಿ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ
ತಿರುಗಿ ಸುಟ್ಟುರಿಯಾಗಿ ಕೆಂಧೂಳಿಯಂ ಕವಿಸಿ
ವಿಲಯರುದ್ರಾವತಾರನ ನೃತ್ಯದಾರ್ಭಟದ-
ಪೋಲಂತೆ ಉನ್ಮತ್ತಮಾಗಿತ್ತು ಮಾರುತಂ!
ಅಗ್ನಿಯುಂ ಸೂರ್ಯನುಂ ಲಯಕಾರ್ಯಕರ್ತರೆನೆ
ತಮ್ಮ ತೇಜಃಪಿಂಡದುರಿಯಿಂದೆ ಲೋಕಮಂ
ಸುಡುವಂದು ಪ್ರಾಣಿಸರ್ವಸ್ವಮುಂ ಬೆದಬೆದನೆ
ಬೆಂದು ಮೃಗತೃಷ್ಣಿಕೆಗೆ ಮರುಳಾಗುತಿತ್ತಂದು!
ನರರೂಪಿ ಮೃಗರೂಪಿ ಖಗರೂಪಿ ಕ್ರಿಮಿರೂಪಿ
ಅಣುರೇಣುತೃಣರೂಪಿ ತರುಗುಲ್ಮಲತೆರೂಪಿ
ಸರ್ವಚೈತನ್ಯಮುಂ ಸರ್ವಜೀವತ್ವಮುಂ
ಬಿಸಿಲ ಬವಣೆಗೆ ಬಳಲಿ ಮೂರ್ಛೆವೋದಂತಿತ್ತು!

ಸಿಕ್ರಿಯರಮನೆಯಲ್ಲಿ ರೋಸಿ ಬಿಸಿಲುರಿಸೆಕೆಗೆ,
ಆಸತ್ತು ಮಲಗಿರಲ್ ಕನಸಾದುದೆನಗೊಂದು:

ಪೆಕಲಿಯುರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷಸಿಂಹಂ ಬಂದು
ಕತ್ತನೊಲಿದಾಡಿಸುತೆ, ಗಂಭೀರಗತಿಯಿಂದ-
ಅಡಿಯಿಡುತೆ ಮುಂಬರಿದು, ಗತಿಗೊಪ್ಪುವಂದದಲಿ
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಘರ್ಜಿಸುತೆ, ದೇಹಮಂ ತೂಗಿಸುತೆ,
ಲಾಂಗೂಲಮನೆತ್ತಿ ಧ್ವಜದವೋಲಾಡಿಸುತೆ,
ಕೆಂಡದಂತುರಿವ ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳ ತಿರುಗಿಸುತೆ,
ಕೇಸರಂಗಳ ಕೆದರಿ, ಮೈಕೊಡಹಿ ಮುಂಬರಿದು,
ಒಂದೆ ನೆಗೆತಂ ನೆಗೆದು, ಶತ್ರುಹನನಂಗೈದು,
ಮಾಯವಾಯಿತು ಸಿಂಹ! ದೂರ ಗಿರಿಗಹ್ವರ-
ದ್ವಾರದಿಂ ಮೊಳಗಿದುದು ಆರ್ಭಟಂ ಎದೆಬಿರಿಯುವಂತೆ!
ಒಡನೆ ಕಂಡನು ಕಣ್ಗೆ ಉರಿವ ಮರಳಿನ ಕಾಡು,
ಬಿಸಿಲ್ಗೆ ಬತ್ತಿದ ಕಡಲ್ ಪೆಪ್ಪುದೆಗೆದು ನಿಂದಂತೆ
ಕಣ್ಗೆಸೆಯುವಾಪೀತ ಸೈಕತಸ್ತೋಮಪಥಿ-
ರಾಜರಾಣಿಯರಂತೆ ಸಿಂಹಸಿಂಹಿಣಿ ಜೋಡಿ
ಕಣ್ಗೆಸೆದುದೆನಗಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಹನನಂಗೈದ
ಸಿಂಹ ಸಿಂಹಿಣಿಯೊಂದ ಕೂಡಿತ್ತು ಬಂದಲ್ಲಿ
ಸೈಕತಪ್ರಾಂಗಣದೊಳೆಲ್ಲಿಯುಂ ನೋಡೆ
ನೆರಳಿಲ್ಲ, ನೀರಿಲ್ಲ, ಅದರೊಂದು ಕುರುಹಿಲ್ಲ
ಕಣ್ಗೆಗೆತ್ತಲು ಮರಳು, ಕಿವಿಗೆ ಮರಳಿನ ಗಾಳಿ,
ದೂರ ಬಹುದೂರದಲಿ ಮುಸುಕು ತಳೆದಿಹ ಬಾನು,
ಕೆಳಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಂಜೂರ ಮರವಿಹುದು,
ಅದರ ತುದಿಯಾದರೂ ಮುಗಿಲ ಸಮಕೇರಿಹುದು,
ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣೆದುರ ಜಗವೆ ಇಷ್ಟರೊಳಿತ್ತು
ಆದರುಂ ಎನಿತೊಂದು ಶಾಂತಿಯಲಿ ಸುಖಿಸಿದುವು!
ಕಾಶ್ಮೀರದಲಿ ಬೆಟ್ಟ ಬೆಟ್ಟದಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿ
ಮಲಗುವವೊಲಾಸಿಂಹ ಸಿಂಹಿಣಿಯು ಕೂಡಿತ್ತು:
ಕನಸು ತಿಳಿದೆಚ್ಚತ್ತು ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದೆಂ.

ಭಾವಿಸಿದೆನಾರುದ್ರ ರಮಣೀಯ ಸ್ವಪ್ನಮಂ!
ಕನಸಿನರ್ಥವನರಿಯೆ ನಾವೆಷ್ಟರವರೆಂದು
ಮನದಳಲನಾರಿಸಲು ಉದ್ಯಾನದೆಡೆಗಾಗಿ
ನಾನೊರ್ವಳೇ ನಡೆದೆ, ಕಾಹಿನವರನ್ನುಳಿದು
ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದೆನುವ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆಯೆ
ತಿರುಗಿದೆನು ತೋಟದಲಿ ಮನಬಂದಕಡೆಗತ್ತ
ನೆಲ ಕಾಯ್ದು ತಣಿದಿತ್ತು, ನೀರ್ಕುದಿದು ಆರಿತ್ತು,
ಗಿಡ ಸೊರಗಿ ನಿಂದಿತ್ತು, ಹೂ ಬಾಡಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು,
ಬಿಸಿಗಾಳಿಯುರಿಯಾರಿ ಭಾರವಾಗುತಲಿತ್ತು
ದುಗುಡದಾಗರದಿಂದ ಶೋಕಸಾಗರದೆಡೆಗೆ
ಕ್ಷೀಣಾಂಗಿ ತೊರೆಯೊಂದು ತೆರೆ ಬತ್ತಿ ಹರಿದಿತ್ತು
ಅದರೆಡೆಗೆ ಮೊಗಬಾಗಿ ಬೊಗಸೆಯಿಂ ನೀರೆತ್ತಿ
ಪಣೆಯ ಬೆಮರ್ವನಿಗಳಂ ಅಳಿಸಿದೆಂ. ಕಣ್ಣುಮುಖ
ಕೈಕಾಲ್ಗಳಂ ತೊಳೆದು ದೇಹತಾಪಂ ಕಳದು
ಮೂಡಿದ ಮನಸ್ತಾಪಮಂ ತೊಳೆವುದಿನ್ನೆಂತೊ
ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತೆ ಕೈ ಊರಿ ಕುಳಿತೆನಲ್ಲಿಯೆ
ಅಪರ ಮರಳಂಚಿನಲಿ.
                    ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದೆ
ತಪ್ಪೆಂದು ಹೋಯೆಂದು ಸುಯ್ದು ನಾಂ ಮರಳಿನುಡಿ–
ಗಾಡಿನಲಿ ಹೊರೆಹೊತ್ತು ಸಂಕಟಮೊಳೀಮುತೇ-
ದುತೆ ಒಂಟಿ ನೀಳ್ಗೊರಲ ನೀಳ್ದನಿಯೊಳೊರಲ್ವಂತೆ!
ಏಸಿದೇನೆಂದೊಡನೆ ಎನ್ನ ಗೃಮೆಗೆ ನಾನೆ
ನಾಣ್ಚಿದೆಂ ಮತ್ತೆ ಮರುಗಿದೆಂ, ಚಿಂತಿಸಿದೆನಿಂತು:
ಹೆಣ್ಣೊಲವಿನಮರತೆಯನುಪಭೋಗಿಸಲ್ ಬಂದು,
ಆವಳಾಸೆ ಕನಸುಗಳ ಗರಿಗಟ್ಟಿಸಲ್ ನಿಂದು,
ಬಳಿಕ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ, ಬೇಗುದಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿರೆ,
ಪುರುಷಜನ್ಮಿಯ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖಸಾರದಾಹುತಿವು–

ಲಿಪಳಿಸ್ತ್ರಿ ಬೇಯುತ್ತಿರೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ, ಆನೇವ-
ನಾರಿಸುವುದೆಂತೆಂದು ಬಲ್ಲನೆ ಪುರುಷಜನ್ಮಿ!
'ಬಲ್ಲಿಸಹುದೆಂದು' ಬಲ್ಲುಲಿಯೊಂದು ಮೊಳಗಿದುದು!
ಭಯಚಕಿತೆಯಾಗಿ ಬೆರ್ಚಿ ನೆತ್ತರ್‌ಕುದಿದು
ಘೌಹಾರಿದೆಂ, ಮರೆಯೊಳಾರಿರ್ದರೋ ಎಂದು
“ನಿರ್ಭರಂ ನೀನೇಕೆ ಬೆಚ್ಚುತಿಹೆ” ಎಂದೊಡನೆ
ನುಡಿಯುತಂ ದಿವ್ಯತೇಜೋಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ಮಾದಂತೆ ಬಳಿಸಾರು ಬಂದೆನ್ನ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ನಿಂತಂದು, ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕನಸುಕಂಡವಳಾನು
‘ನಡೆದುದೇನಿದು ನಿಜಮೊ ಸ್ವಪ್ನಮೊ’ ಎಂಬ
ಭ್ರಾಂತಿಯಾಳದೊಳದ್ದಿ ಮುಳುಗುತಿರೆ “ಜಹನಾರ,
ನಿನ್ನೊಡಲಿನುರಿಯುರಿತೆ ಬಂದೆನಾಂ ರಣದಿಂದೆ”
ಎಂದಾತನಾಡಿದಂ ಮುಖದ ತೆರೆನುರಿಯುಳಿದು
ಇನಿಯನ ಮುಖಂ ನೋಡಿ ನಾಚುತರಫಳಿಗೆಯೊಳ್
ಅವಗುಂಠನವನೆಳೆದು ಅಂತರ್ವದನೆಯಾಗಿ
ಆರ್ತಿಯಿಂ ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರದಿಂ
ಸ್ವಾಗತಿಸುತಿನಿಯನಂ ಕರೆತಂದು ನೆಲೆವನೆಯ
ಪ್ರಳಿಲ್ಬಾಣದೆಡೆಗೆಂದು
ಆತ ವಿಶ್ರಮಿಸುತಿರೆ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾತಂಗೆ ನಾಂ ಕಂಡ ಸ್ವಪ್ನಮಂ
ಪೇಳುತೆ ಸವಿಸ್ತರಂ, ಅದರರ್ಥಮೇನೆಂದು
ಬೆಸಗೊಂಡೆನಾತನಂ ಸೊಂಟದಿಂದೊರಿಸಿತ
ತೀಕ್ಷ್ಣಕರವಾಲಮಂ ಒಡನೆ ಒರ್ತಪಿಗಿಟ್ಟು,
ಕುದಿಗೊಂಡು ಪೌರುಷೋನ್ಮಾದದಿಂದಾಡಿದಂ,
ನಿಂತ ನಿಲುವಂ ತಿಪ್ಪಿ ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳ ಜೇಗಿ
“ವಿಜಯ ಸೂಚಕಮಹುದು ನಿನ್ನ ಸುಂದರಕನಸು
ಶತ್ರುಹನನೋತ್ಕರ್ಷದದ್ಭುತ ಪವಾಡಮಿದು

ಭಾವಿಸಿದೆನಾರುದ್ರ ರಮಣೀಯ ಸ್ವಪ್ನಮಂ!
ಕನಸಿನರ್ಥವನರಿಯೆ ನಾವೆಷ್ಟರವರೆಂದು
ಮನದಳಲನಾರಿಸಲು ಉದ್ಯಾನದೆಡೆಗಾಗಿ
ನಾನೊರ್ವಳೇ ನಡೆದೆ, ಕಾಹಿನವರನ್ನುಳಿದು
ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದೆನುವ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆಯೆ
ತಿರುಗಿದೆನು ತೋಟದಲಿ ಮನಬಂದಕಡೆಗತ್ತ

ನೆಲ ಕಾಯ್ದು ತಣಿದಿತ್ತು, ನೀರ್ಕುದಿದು ಆರಿತ್ತು,
ಗಿಡ ಸೊರಗಿ ನಿಂದಿತ್ತು, ಹೂ ಬಾಡಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು,
ಬಿಸಿಗಾಳಿಯುರಿಯಾರಿ ಭಾರವಾಗುತಲಿತ್ತು
ದುಗುಡದಾಗರದಿಂದ ಶೋಕಸಾಗರದೆಡೆಗೆ
ಕ್ಷೀಣಾಂಗಿ ತೊರೆಯೊಂದು ತೆರೆ ಒತ್ತಿ ಹರಿದಿತ್ತು
ಅದರೆಡೆಗೆ ಮೊಗಬಾಗಿ ಬೊಗಸೆಯಿಂ ನೀರೆತ್ತಿ
ಹಣೆಯ ಬೆಮರ್ವನಿಗಳಂ ಅಳಿಸಿದೆಂ ಕಣ್ಣುಮುಖ
ಕೈಕಾಲ್ಗಳಂ ತೊಳೆದು ದೇಹತಾಪಂ ಕಳೆದು
ಮೂಡಿದ ಮನಸ್ತಾಪಮಂ ತೊಳೆವುದಿನ್ನೆಂತೊ
ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತೆ ಕೈ ಊರಿ ಕುಳಿತೆನಲ್ಲಿಯೆ
ಅದರ ಮರಳಂಚಿನಲಿ
ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದೆ
ತಪ್ಪೆಂದು ಹೋಯೆಂದು ಸಾಯೆ ನಾಂ ಮರಳಿನುರಿ-
ಗಾಡಿನಲಿ ಹೊರೆಹೊತ್ತ ಸಂಕಟಮೊಳೇದುತೇ-
ದುತೆ ಒಂಟಿ ನೀಳ್ಗೊರಲ ಸೀಳ್ಗನಿಯೊಳೊರಲ್ವಂತೆ!
ಏಸಿದೇಸೆಂದೊಡನೆ ಎನ್ನಗೃಹಮೆಗೆ ನಾನೆ
ನಾಣ್ಚಿದೆಂ ಮತ್ತೆ ಮರುಗಿದೆಂ, ಚಿಂತಿಸಿದೆನಿಂತು:
ಹೆಣ್ಣೊಲವಿನಮರತೆಯನುಪಭೋಗಿಸಲ್ ಬಂದು,
ಅವಳಾಸೆ ಕನಸುಗಳ ಗರಿಗಟ್ಟಿಸಲ್ ನಿಂದು,
ಬಳಿಕ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ, ಬೇಗುದಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿರೆ,
ಪುರುಷಜನ್ಮಿಯ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖಸಾರದಾಹುತಿಪ್ಪೊ-

ಲಿವಳಿಲ್ಲಿ ಬೇಯುತಿರೆ ಕೆಣ್ಣಾಗಿ. ಆನೋವ-
ನಾರಿಸುವುದೆಂತೆಂದು ಬಲ್ಲನೆ ಪುರುಷಜನ್ಮಿ!
'ಬಲ್ಲನಹುದೆಂದು' ಬಲ್ಲುಲಿಯೊಂದು ಮೊಳಗಿದುದು!
ಭಯಚಕಿತೆಯಾಗಿ ಬೆವರ್ವಣ್ಮೆ ನೆತ್ತರ್ ಕುದಿದು
ಹೌಹಾರಿದೆಂ, ಮರೆಯೊಳಾರಿರ್ಪರೋ ಎಂದು
"ಸಿನೆರಂ ನೀನೇಕೆ ಬೆಚ್ಚುತಿಹೆ" ಎಂದೊಡನೆ
ನುಡಿಯುತಂ ದಿವ್ಯತೇಜೋಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ಮಾದಂತೆ ಬಳಿ ಬಂದೆನ್ನ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ನಿಂತುದು, ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕನಸುಕಂಡವನಾನು
'ನಡೆದುದೇನಿದು ನಿಜವೊ ಸ್ವಪ್ನವೊ' ಎಂಬ
ಭ್ರಾಂತಿಯಾಳದೊಳದ್ದಿ ಮುಳುಗುತಿರೆ "ಜಹನಾರ,
ನಿನ್ನೊಡಲಿನುರಿಯರಿತೆ ಬಂದೆನಾಂ ರಣದಿಂದೆ"
ಎಂದಾತನಾಡಿದಂ ಮುಖದ ತೆರೆನುರಿಸುಳಿದು
ಇನಿಯನ ಮುಖಂ ನೋಡಿ ನಾಚುತರಸಳಿಗೆಯೊಳ್
ಅವಗುಂಠನವನೆಳೆದು ಅಂತರ್ವದನೆಯಾಗಿ
ಅರ್ತಿಯಿಂ ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರದಿಂ
ಸ್ವಾಗತಿಸುತಿನಿಯನಂ ಕರತಂದನೆಲೆವನೆಯ
ಪ್ರಳಲ್ದಾಣದೆಡೆಗೆಂದು
ಆತ ವಿಶ್ರಮಿಸುತಿರೆ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾತಂಗೆ ನಾಂ ಕಂಡ ಸ್ವಪ್ನಮಂ
ಪೇಳುತೆ ಸವಿಸ್ತರಂ, ಆದರರ್ಥವೇನೆಂದು
ಬೆಸಗೊಂಡೆನಾತನಂ ಸೊಂಟದಿಂದೊರೆಸಹಿತ
ಕಿತ್ತುಕರವಾಲಮಂ ಒಡನೆ ಒರ್ತಡಿಗಿಟ್ಟು,
ಕುದಿಗೊಂಡು ಪೌರುಷೋನ್ಮಾದದಿಂದಾಡಿದಂ,
ನಿಂತ ನಿಲುವಂ ತಿದ್ದಿ ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳ ಬೆಳಗಿ.
"ವಿಜಯ ಸೂಚಕಮಹುದು ನಿನ್ನ ಸುಂದರಕನಸು
ಶತ್ರುಹನನೋತ್ಕರ್ಷದದ್ಭುತ ಪವಾಡಮಿದು

ಎನ್ನಿಂದೆ ನಡೆವುದೆಂಬಾದೇಶವಿಹುದಿಲ್ಲಿ,
ಈವರೆಗೆ ಕಾಳೆಗದೊಳಿಲ್ಲಿಯುಂ ಸೋಲಿಲ್ಲ
ಕೇಳೆಂದು, ಪ್ಪೈಯುಬ್ಬಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಪೇಳಿದಂ
ನಡೆದೆರಡುನಡೆಗಳಾ ರುದ್ರಸಂಗ್ರಾಮಮಂ ೧೦
ಆಕಥೆಯ ಕೇಳುತ್ತ ಹರ್ಷಪುಳಕಿತೆಯಾಗಿ
ನುಡಿದನಾನಿಂತೆಂದು "ಕಾದುವರ ಪಡೆಯೊಡನೆ
ನಾನುಮಾರಣದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನೆರವೀಯುತ್ತೆ
ಶತ್ರುವನ್ನೆದುರಿಸಿರೆ, ಕ್ಷಾತ್ರವನ್ನುಕ್ಕಿಸಿರೆ,
ಆಗ ನಿನಗಿಮ್ಮಡಿಯ ಜಯವಾಗುತಿರ್ಕಲ್ತೆ! ೧೧
ಅಕ್ಬರನನೆದುರಿಸಿದ ಚಾಂದಬೀಬಿಯ ತೆರದಿ,
ನಮ್ಮ ಹಿರಿಹೆಸರಾದ ನೂರ್ಜಹಾನಳ ತೆರದಿ,
ನಾನುಮುದ್ಯತಮಾಗಿ ರಣದಲ್ಲಿ ಕಾದುವೆಂ
ನಿನಗಾಗಿ, ನಿನ್ನೊಡನೆ, ಜಯಸಿರಿಯ ಪಡೆಯುವೆಂ
ಅಂತಃಪುರದೊಳಗಿರುವ ತೆರೆಮರೆಯ ಜೀವನಕ ೧೨
ಬಲಿಯಾಗಲೊಲ್ಲದೆಯೆ, ಎನ್ನಮನವೆಳಸುತಿದೆ
ಇರ್ಬಾಯಖಡ್ಗಮಂ ತುಡುಕಿ ಘೋರಮುಖಕೋಡಿ
ಯೋಧನಿವಹದ ನಡುವೆ ಉಸಿರೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು
ಕೊಲೆಗೆ ಹೇಸುವೆನೆಂದು ಬೆದರುವೆಯ ವೀರವರ!"
"ಓಹೋ ರುದ್ರಾಂಬೆ! ಅರಿತೆ ನಿನ್ನಾತ್ಮವಂ
ಅರಿಯೆಯಾ ನೀನುಮೆನ್ನಾತ್ಮಮಂ? ನಿನ್ನುಸಿರೆ
ಎನ್ನಾತ್ಮ, ದನಿಯೆ ಜಯಭೇರಿ, ಒಲುಮೆಯೇ ಹರಕೆ
ನೀನ ಬಾಳಿನ ಗಂಗೆ! ನೀನೆ ಪ್ರೇಮದ ತುಂಗೆ!
ಆವರಿವರ ಕಥೆಹೇಳಲವರಿಂದಲೇನು ಫಲ!
ತತ್ವವೇನಿದ್ದರೂ ಸತ್ವವೇ ಹಿರಿದಂತೆ. ೧೩
ಆ ಆತ್ಮಸತ್ವದಿಂದೀಮಾತನಾಡುತಿಹೆ:
ಹೆಣ್ಣಿನೊಲುಮೆಯೆ ನಮಗೆ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಾಧಾರ!
ಆ ಒಲುಮೆಯೇ ಜಗದಿ ಪರಮಶಾಶ್ವತ ಶಕ್ತಿ.

ಅದೆ ವಾಣಿಯಾವೇಶ, ಅದೆ ಗೌರಿಯಾಶ್ವಾಸ,
ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವುದೆ, ಅದೆ ಜಗದ್ಧಾತ್ರಿಕೃಪೆ,
ಮೋಣದುವೆ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಭೂಭುವನದಾನಂದ
ಅದು ಜಗದ್ಧರಣ ಪೋಷಣ ಶಕ್ತಿ, ಅದುವೆ ಜಗ
ದಾದಿಕಾರಣ ಶಕ್ತಿ, ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿ
ಆಶಕ್ತಿಯುಳಿದಂದು ವಿಶ್ವವೇ ಲಯವೆಂದು
ಹೇಳುವರನಾದಿಯಿಂದಾರ್ಯರುಮನಾತ್ಮರುಂ
ಹೃದಯಸೀರಸ್ಥಳದೊಳಾರಾಧ್ಯಶಕ್ತಿಯದು
ಆ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರಿತು ನಿನ್ನನಾಂ ಪೂಜಿಸುವೆ
ಓ ದೇವಿ ಜಲನಾರಿ! ನಿನ್ನ ಸಾನಿಧ್ಯವಿರೆ
ಚಿನ್ನವಾಗುವುದೆನ್ನ ಬಾಳುವೆಯ ಹುಡಿಮಣ್ಣು
ಶಾಂತಿ ರಸಮೋದಮುದಗಳೆನಗಿಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುವು
ಪ್ರೇಮಮೈತ್ರಿಗಳಕ್ಕೆ ಕಾರುಣ್ಯ ಸೌಹಾರ್ದ
ಲಭಿಸುವುವು ಈ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲಿ ನನಗೆ
ಕಾಶಿರಾಮೇಶ್ವರಗಳೆನಗಿಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿವೆ
ಇಹಪರಗಳಾಲಿಂಗನದೊಳಿಲ್ಲಿ ವಿರಮಿಸಿವೆ
ನನಗಿದೆ ಪವಿತ್ರತಮ ಪ್ರೇಮಯಾತ್ರಾತೀರ್ಥ
ಈ ತೀರ್ಥವಿಂಗಿದರೆ, ಈ ಗಂಗೆ ಬತ್ತಿದರೆ,
ನನಗೆನ್ನ ಯತ್ನದಲಿ ಜಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆ?
ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯೊಂದೆ, ನಿನ್ನೊಲುಮೆಯುರುಹೊಂದೆ,
ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಲಿಂದು ರಣದೆಡೆಗೆ ನೀನಿಲ್ಲಿ
ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂ ನೆಲಸಿರೌ ನಿನ್ನ ಗುರುತಾಗೆ,
ನಿನ್ನ ತುಟಿ ಮುಟ್ಟಿದುವ ಮುಖದ ತೆರೆಯುಂಗುರಿಯಲಿ
ಒಂದೆಳೆಯುನೆಳೆದೆನ್ನ ಕೈಗೆ ಕಂಕಣಕಟ್ಟಿ,
ನಿನ್ನ ಅವಗುಂಠನದ ಸುಂದರ ಶ್ರೀಮಂತ
ವಸ್ತ್ರಾಂಚಲದ ಹರಿದ್ವರ್ಣಶೋಭೆಯೊಳೆಸೆವ
ಕಂಕಣಂ ನನ್ನ ತೋಳ್ಗಿಂಗರಿಸಿ ಮೆರೆದಿರಲಿ,

ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯೊಳೆನಗೆ ರಕ್ಷೆಯಾಗಿರುತಿರಲಿ
ನಾನಿಂದು ನಿಜವಾಗಿ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ಬೆನ್ನಿಗೆ ಗುರಾಣಿ, ಎದೆಗೆ ಕವಚಂ, ಕೈಗೆ ಅಸಿ,
ಶೀರ್ಷಕೆ ತಲೆಗೆ, ಕಂಕಣಂ ತೋಳ್ಗೆ, ಇವನುಳಿದು
ಬೇರೆ ಕಾಪಿನ್ನೇಕೆ? ಬೇರೆ ಕೈದುಗಳೇಕೆ?
ಅಪರಿಂದ ಓವಾವಿ! ಜಹಸಾರ ಬೆಂಗಮಳೆ!
ತಡಮಾಡದೆಯು ಕಟ್ಟು ಇದೊ ಕೈಗೆ ಕಂಕಣವ-
ನೆಂದು ಕೈನೀಡಿದಂ ಆಜ್ಞಾವಿಧೇಯನೆನೆ
ಮೂಕಹೃದಯಾವೇಶದುದ್ವೇಗಭರದಿಂದೆ,
ಕೈನೀಡುವನಿತರೊಳ್, ವಸ್ತ್ರಾಂಚಲಂ ಹರಿದು
ಸಿಂಗರಿಸಿದೆಂ ಕಂಕಣವನವನ ಬಲಗೈಗೆ.
ಸೀಲಿಮನಭೋಂಗಣದೊಳದೆ ಚುಕ್ಕಿ ಹೊಳೆದಿತ್ತು,
ಹೃದಯಾಂತರಾಳದೊಳಗಾಸೆಕಿಡಿ ಹೊಳೆವಂತೆ
ಕೊಳದಕನ್ನೈದಿಲೆಗಳರಳಿ ನೀರ್ಗನ್ನಡಿಯೊ-
ಳೆಸೆದು ಮಿನುಗಿದುವಿಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಾಮಿಷದಂತೆ.
ಮೂಡಿದಂ ತಂಗದಿರನಾಡಿದುದು ತಂಗಾಳಿ,
ತುಂಬಿದುದು ತಂಪಿನ ಕಂಪಿನಿಂಪಿಳೆಯ ಮೇಲೆ
ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿತು ಹಾಡಿ ವಿಜಯಪ್ರೇಮದಲೀಲೆ
ಸಿದ್ಧಿಸುವುವಹುದೆಂದು ಶುಭಶಕುನಮಂ ನುಡಿದು
ಎದೆಗುದಿಯನಾರಿಸುತ ಬವರಬವಣೆಯ ಕಳೆದು
ನಾವಿರ್ವರುಂ ಅಂದು ಮರಳಿದೆವು ಅರಮನೆಗೆ.
ತೆರೆಯ ತೋಯಿಸಿ ನಿಂದ ಬೆಳದಿಂಗಳಂ ಮಿಂದು

ಗತಿ ೪

ದಿನನಾಥನಂ ಪೊತ್ತ ಅರುಣನ ರಥಂಬಂದು,
ಭೂಗೋಳವಂ ಬಳಸಿ ಮೂವತ್ತು ಸೂಳ್ವರಂ
ತಿರುಗಿದ ದು, ತಾಂ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ
ಎಣಿಸುತಿರ್ದೆಂ, ದಿನಂ ಮೂರುಪತ್ತಾದುದಂ
ಮೂರು ಯುಗಮಾದಂತೆ ಮರುದಿನಂ ಬಂದಿನನ
ರಥವಂತೆ ಬಂದಿನಿಯನಂ ನೋಡಿ, ಉಷೆಯಂತೆ
ಹರ್ಷಪ್ರಕಟಿತೆಯಾದೆ ಮೂಡಿದನುರಾಗದಿಂ
ಯುದ್ಧಕಥೆಗಳ ಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಮೈಯುಬ್ಬಿದೆಂ
ಪ್ರೇಮಕಥೆಗಳ ಕೇಳುತಂತೆ ಮನವುಬ್ಬಿದೆಂ
ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದತ್ತು ಎನಗಾದಿನಂ ಪಗಲ್
ಬಾನಹೊಡೆಯಿಂದಿಳಿದು ಇನನಸ್ತಗಿರಿಯೇರಿ
ಹೊಂಗೈಗಳಂ ಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಸಮಯಮಂ
ಸಾರುತಿಹನಿಳೆಗೆಂಬುದಂ ನೆನೆದು ನಾನುಮಂ-
ತಾತನುಂ ಮೌನದಿಂ ತಲೆವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ-
ವೀಶನಂ, ಧರ್ಮಮಂ ಬೆಳಗೆಮ್ಮೊಳನಿಶಮೆಂದು
ಬಳಿಕ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ ಕುಳಿತೆನಗೆ ತತ್ವಮಂ
ಬೋಧಿಸುತೆ, ಇಹಪರದ ಶ್ರೇಯಮಂ ಪ್ರೇಯಮಂ
ಸಾಧಿಸುವ ರಸ ಋಷಿಯ ಮಾರ್ಗಮಂ ಪೇಳುತಿರೆ,
ಧ್ಯಾನದಿಂ ಕೇಳಿದೆನದಂ ತಪಸ್ವಿನಿಯಂತೆ
ಪ್ರೇಮದಾರಾಧನೆಗೆ ಅಣಿಗೈವ ಭಕ್ತೆಯಂತೆ.
ಶುಕ್ರವಾರದ ಪೌರ್ಣಿಮಾ ರಜನಿ ಬಂದೆಂದು
ಇಳಿಯನಾಳುವ ದಿವಸ! ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಕಿರಣಗಳ

ಚುಂಬನೋತ್ಕರ್ಷದಿಂ ಯಮುನೆಯಾನಂದದಿಂ
ಉಕ್ಕೇರಿ ಹರಿವದಿನ! ಸುಮದಸೌರಭ ಹೊತ್ತ
ಗೌರವದ ಭಾರದಿಂ ಗಂಧವಾಹಂ ಬಂದು
ಮಂದಮಂದಂ ಬೀಸಿ ಕಂಪೂಡಿ ಸುಳಿವ ದಿನ!
ತಾಜಮಹಲಾದಿನಂ ಗೌರಾಂಗಮಂ ತಾಳ್ದು
ಅಮೃತಲೋಕದಿನಿಳಿವ ತಾಯಿಯಂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ
ನಲಿವ ದಿನ! ಅದರಿಂದಲಂದು ನಾವಿರ್ವರುಂ
ಸಾತ್ವಿಕಪ್ರೇಮದೌಪಾಸನೆಗೆ ತಾಯಡೆಗೆ
ತಾಜಮಹಲಿಗೆ ಎಂದು ತೆರಳಿದೆವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದೆ
ತಾಜಮಹಲೊಳಗಂದು ನೆರೆವ ಮೌಲ್ವಿಗಳೆದು,
ಮಂತ್ರಪಾಠವನುಳಿದು, ನಮ್ಮನಿದಿರ್ಗೊಂಡೊಯ್ದು
ಕರೆತಂದರಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿಯಿರುವೆಡೆಗಾಗಿ
ಮುತ್ತುರತ್ನಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಕರ್ಮಂಗೈದ
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಬಹಿರ್ವಾಸದಿಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ,
ಸುಂದರ ಸಮಾಧಿಯಂ ಧೂಪದೀಪಂಗಳಿಂ
ಪುಷ್ಪಪತ್ರಂಗಳಿಂ ಫಲಗಳಿಂ ಪೂಜಿಸುತೆ,
ಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನಮಂ ನುಡಿದು, ದಿವ್ಯಗೀತಂಗಳಂ
ಪಠಿಸಿ, ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮಂಗಳಂಗೈದೆಮಗೆ
ಶುಭಮಕ್ಕೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ತೆರಳಿದರು.
ಬಳಿಕ ನಾವಿರ್ವರುಂ ಅಲ್ಲಿ ನೊಳಕಾಲೂರಿ
ತಾಯ್ಗೆ ಬಿನ್ನಪಗೈದು ನಲಿಸಿ ಸಂಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ,
ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿರಲ್ ನುಡಿದೆ ನಾನಿಂತೆಂದು:
"ಎನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಚಿನ್ನ! ಎನ್ನ ಕನಸಿನ ರನ್ನ!
ನಿನ್ನ ಮನಸಿನೊಳಿರುವ, ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಪ್ರಿಯಮಾದ,
ತಾಜಮಹಲಿಗೆ ಮಹಲ ಪಡಿನುಡಿಯ ಕೊಡುವಂಥ,
ಸಕ್ಕರೆಯ ಅಕ್ಕರೆಯ ನುಡಿಯೊಂದನಾಡುವೆಯ!
ತಾಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದಾಗರವಲ್ಲಿ

ಮೃದು ಮಧುರ ಪ್ರೇಮಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನಿತ್ತು
ನನ್ನೆದೆಯ ಸಂತವಿಪ ಪೀಯೂಷವೂಡುವೆಯ! ”
ಕಣ್ಣು ನಾಲಗೆ ಮೂಗು ಚರ್ಮಂಗಳೆಲ್ಲವುಂ
ಕರ್ಣಂಗಳಾದುವೆನೆ ಕೇಳಲಾಶಿಸಿ ನಿಂದೆ
ಪೇಳ್ವನಾವುದನೆಂದು, ಕೇಳ್ವೆನಾನೇನೆಂದು!
ಆತ ಬಾಯ್ದೆರೆಯು, ತುಟಿಯಲುಗಿ ದನಿ ಹೊಮ್ಮುವುದೆ
ತಡಂ, ಎವೆ ಕಿವಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾತರದಿಂದೆ
ನಿಂದೆನಾಲಿಸುತೆ ಶಬ್ದೇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ತೆರೆದು.
ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಮಹಿಮೆಯಂ ಕಂಡು, ಆ ದಿವ್ಯ
ಲೀಲಾವಿನೋದಂಗಳಂ ನೋಡಿ, ನೈಯುಬ್ಬಿ
ಭಾವಪರವಶನಾಗಿ, ಬಳಿಯೆ ಪ್ರಾಂಜಲಿಬದ್ಧ
ನೆನೆ ನಿಂದ ಶಿಷ್ಯಂಗೆ ಪ್ರೇಮದಿಂ ತತ್ತ್ವೋಪ-
ದೇಶವಂ ಮಾಡುವ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ ರಸಋಷಿಯ-
ವೋಲಂತೆ ದನಿಗೂಡಿಯಾಡಿದಂ ಇನಿಯನಿಂತು ·
“ ಓ ಎನ್ನಮನದನ್ನೆ! ಜಹನಾರಬೇಗಮಳ!
ಕೇಳು ನನ್ನಿಂನುಡಿಯನಿದು ಸನಾತನ ಸತ್ಯ
ಪ್ರೇಮವೇ ಜಗದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಶಾಶ್ವತ ತತ್ತ್ವ.
ಪ್ರೇಮಬಂಧಿತರಾವು ಆಚೆದಡದೊಳಗಿಂತೆ
ಪ್ರೇಮದಿಂ ಕೂಡುವೆವು. ಇದು ನಿಶ್ಚಯಂ ನಂಬು
ನಾವಿಕರವೋಲಾವು ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯ ನೆಮ್ಮಿ,
ನಮ್ಮ ಸತ್ಯೋನ್ನತಿಯೆ ನಮ್ಮ ಕಾವುದು ಎಂದು,
ನಮ್ಮ ಧರ್ಮೋನ್ನತಿಯೆ ನಮ್ಮನುಳುಹುವುದೆಂದು,
ಪ್ರೇಮರತ್ನಪ್ರಭೆಯ ಹೊಳೆವ ಮುಂಬೆಳಕಿನಲಿ
ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳಿಂ ಭವವನುತ್ತರಿಸುತಿರೆ;
ನಡುವೆ ಭಂಗಂ ಬಂದು ತೆರೆ ಮಸಗಿ ಹಡಗೊಡೆದು
ಕೂಡಿ ಹೊರಟವರಾವು ಆಗಲಿ ಬೇರಾದರುಂ
ಒಂದೆ ಗುರಿಯಾದುದರಿನಲ್ಲಿ ಎಂತಾದರುಂ

ಮತ್ತೆ ಸೇರಲೆಬೇಕು; ಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಯಲೆಬೇಕು.
ಎನ್ನ ಪಯಣಂ ಮುಗಿದು ನಾ ಮುಂದೆ ಹೋದಂದು
ಕಾಯುವೆಂ ನಿನಗಾಗಿ, ನನಗಿಂತ ಮುನ್ನಮೇ
ನೀನಲ್ಲಿಗೈದುವರೆ ಕಾಯುತಿರು ನನಗಾಗಿ.
ಇದೆ ಪ್ರೇಮ ಮಂತ್ರಂ ಪಠಿಸು ದೇವಿ! ಜಹನಾರ!
ಕಾಯುವುದೆ ನಮ್ಮ ತಪ, ಸಂದರ್ಶನವೆ ಸಿದ್ಧಿ".
ಮಾತು, ಅಲೆಅಲೆಯಾಗಿ ಒಡನೆ ಮಾರ್ದನಿಗೊಂಡು,
ಶತಶತಸಹಸ್ರ ಸುರನರ್ತಕಿಯರೊಗ್ಗೊರಲ
ಸಂಗೀತಮೇಳದೊಲು ಮೊಳಗಿದುದು ಸೌಧದಲಿ.
ದಿವ್ಯಪುರುಷಂಗೈದ ಪ್ರೇಮೋಪದೇಶದಿಂ
ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧೋನ್ಮತ್ತ ನಾಗನವೋಲಿನ್ನ ಮುಸ
ಹೆಡೆಯರಳಿ ನಿಂದುದಾಮೋದದಿಂ ವಿವಶವಾಗಿ
ಘಳಿಗೆಯಾವೇಶದಲಿ ಮರ್ತ್ಯದಿಂದಮರತೆಗೆ
ಆತ್ಮತೇಜೋಬಲದ ಗುಪ್ತಶಕ್ತಿಯಿನೇರಿ
ಅನ್ಯತರಸಭೋಗವಲಿ ಇಹಪರಂಗಳ ಮರೆತು
ಸತ್ಯತೆಯ ತಬ್ಬಿದೆಂ ರಸಲಹರಿಯೊಳಗದ್ದಿ!
ತಾಜಮಹಲಂ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಮರಳುವ ವೇಳೆ
ಇನಿಯನಿಂತಾಡಿದಂ: "ನಾನು ಹೊರಡುವೆ ನಾಳೆ.
ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನು ತಿರುಗಿ ನೋಡಲೆನಗಾಗದಿರೆ
ಚಿಂತಿಸದಿರದಕಾಗಿ; ಮತ್ತೆ ನೋಡುವೆನಲ್ಲ"
ಮೌನದಿಂದಡಿಯಿಟ್ಟೆ ಸುಯ್ಯು ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು
ಇರುಳ ಹಕ್ಕಿಯದೊಂದು ಕಿರ್ರೆಂದು ಚೀರಿತ್ತು!
ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲಿ ಮುಳುಗಲನುವಾಗಿದ್ದ
ಚಂದ್ರನಂ ಮುಸುಕಿ ಆವರಿಸಿತ್ತು ನೋಡಮ್ರೊಂದು!

ಗತಿ ೫

ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಸಣ್ಣ ನೆನಪೊಂದು ಸುಳಿಯುತಿದೆ:
ನಾವು, ದಾರ ಮುರಾದ ಷೂಜ ಔರಂಗ್ಜೇಬ-
ರೆಲ್ಲರುಂ, ಎಳವೆಯಲಿ ಅರಮನೆಯ ತೊಟ್ಟಿಯಲಿ
ಆಟವಾಡಲು ನೆರೆದು, ಸಂಭ್ರಮದೊಳೊಂದಾಗಿ
ಮರದ ಕೀಲ್ಗೊಂಬೆಗಳ, ಕಾಲಾಳು ಸೈನಿಕರ,
ರಥ ತುರಗ ಹಸ್ತಿಗಳ, ಅವುಗಳಾರೋಹಕರ,
ಎದುರುಬದುರಾಗಿಟ್ಟು ಕೀಲ್ಗೊಟ್ಟು ತಿರುಗಿಸಿರೆ.
ಆನೆಯಾನೆಯ ಬಡಿದು, ಕುದುರೆ ಕುದುರೆಯ ತಾಗಿ,
ಆಳಿಗಾಳಿದುರಾಗಿ, ಹೊಯ್‌ಕೈಯೊಳೊಂದಾಗಿ
ಕಾದುವುದ ಕಂಡೊಡನೆ ಎನಿತು ಹಿಗ್ಗಿದೆವೆಂದು!
ಆಟದಲಿ ಕಂಡ ಯುದ್ಧವ ನೋಡಿ ನಲಿದಾನು
ನಿಜದ ಯುದ್ಧಕ್ಕಿಂದು ಬೇಸತ್ತು ಮರುಗುತಿಹೆ!
ಮೇಣಂದಿನಾಟದಲಿ ನನ್ನಕಡೆ ಜಯವೆಂದು,
ನಿನ್ನಕಡೆ ಸೋಲೆಂದು, ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕುರಿತು
ಮೂದಲಿಸಿಯಾಡಿದೆವು. ಕಾಲ್ಮುರಿದು, ಕೈಮುರಿದು,
ಕೀಲ್ಕಿಂತು, ಗೊಂಬೆ ಮುಂದೋಡದಿರೆ ಬೆದರಿದೆವು.
ಅಯ್ಯೊ ಸೋತೆವು ಎಂದು ಅಳುತಳುತಲೋಡಿದೆವು.
ಅಮ್ಮನಲಿ ಹೇಳಿದೆವು ನಮ್ಮಾಟದಪಜಯವ.
ಅಣ್ಣ ಕಿಡಿಸಿದನೆಂದು, ತಮ್ಮನಳಿಸಿದನೆಂದು
ಏನೇನನೋ ದೂರಿ ಅಳುತಿದ್ದ ಕಂದರನು
ತಾಯಿ ತೊಡೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು 'ಕಂದರಿರ ಅಳಬೇಡಿ.
ನೀವು ಆಡುವ ಯುದ್ಧ ಮರದಗೊಂಬೆಯ ಯುದ್ಧ,

ಸೋಲಾದರೂ ಆಟ ಗೆಲುವಾದರೂ ಆಟ
ಆಟವನು ಮರೆತಿಂತು ಆಳುತ ಬರುವುದೆ ನೀವು'
ಎಂದೆಮ್ಮ ಸಂತವಿಸಿ ಕಳುಹುತಿಪ್ಪಳು ತಾಯಿ.
ಅಂದು ಚಿಕ್ಕವರೆಂದು ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ
ಇಂದು ದೊಡ್ಡವಳಾಗಿ ಅದನರಿತುಕೊಂಡಿಹೆನು
ನಾವೆಲ್ಲ ದೇವದೇವನ ಕೈಯ ಗೊಂಬೆಗಳು.
ಅವನಿಟ್ಟ ಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಅವನೆಳೆದ ಗೆರೆಯಲ್ಲಿ,
ನಡೆಯುವೆವು, ನಿಲ್ಲುವೆವು, ಕಾದುವೆವು, ಹೋರುವೆವು,
ಕೆಳಗುರುಳಿ ಬೀಳುವೆವು, ಮೇಲೆದ್ದು ಆಳುವೆವು
ಅವನ ಲೀಲೆಯೊಳಿಂತು ನಟವರ್ಗ ನಾವಾಗಿ
ನಾಟ್ಯದಭಿಲಾಷೆಯಲಿ ನೈಮನಂ ಮರೆತುಬಿಡೆ
ಸೋಲುಗೆಲುವುಗಳಿಲ್ಲ ಏಳುಬೀಳುಗಳಿಲ್ಲ.
ನಿರ್ಲಿಪ್ತಜೀವನದ ಪರಮಸುಖಧಾಮದಲಿ
ನಿಸ್ವಾರ್ಥಜೀವನದ ಲೀಲಾವಿನೋದದಲಿ
ಪೂರ್ಣನಾಗುವನಾತ್ಮ ರಸಮಯಂ ತಾನಾಗಿ!

ತಂದೆ ಮಡಿದಿಹನೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು ನನಗೆ.
ಸಂತಸದ ಸುದ್ದಿಯಿದು! ತನಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದ
ಪ್ರೇಯಸಿಯ ಬಳಿಗೈದಿ ಕಾಂತಾಸಮಾಗಮದಿ
ಆತ ಸುಖಿಸುವನಲ್ಲಿ. ಅವನ ದೇಹವನಿಲ್ಲಿ
ಒಪ್ಪಮಾಡಿಟ್ಟಿಹರು ಆ ಶ್ವೇತಸೌಧದಲಿ.
ಷಾಜಹಾನಾ ಸೆಲೀಮರಿಗೆಂದು ದಿನದಿನಂ
ದೀಪಹಚ್ಚುವರಿಲ್ಲಿ ಧೂಪ ಉರಿಸುವರಿಲ್ಲಿ
ಚಂದ್ರನುಂ ಸೂರ್ಯನುಂ ಹೊಳೆದು ಬೆಳಗುವರಿಲ್ಲಿ

ದಾರನುಮನಾಯೆಡೆಯ ಹೂಳಿರುವರಾಳದಲಿ
ಮೇಣಂತೆ ಮಡಿದೆಲ್ಲ ಬಂಧುಭಗಿನಿಯರಲ್ಲಿ
ಪವಡಿಸಿಹರಾತ್ಮಸುಖನಿದ್ರೆಯ ನಿರಾಳದಲಿ.
ನನ್ನೊಡಲ ಕಟ್ಟಾಣಿ, ನನ್ನೊಲುಮೆ ಕಣ್ಣಮಣಿ,

ಭಾರತೀಯರ ಬಂಧು, ನನ್ನ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ಜನ್ಮಭೂಮಿಗೆ ತನ್ನ ರಕ್ತತರ್ಪಣವಿತ್ತು,
ಇಂದ್ರಲೋಕಂ ಸಾರ್ದು ಕಂಕಣವಿಸರ್ಜನೆಗೆ
ಕೈನೀಡಿ ಕಾದಿಹಂ ನನಗಾಗಿ!

ನಾನುವೂ

ಕಾಲನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲಿ ದಿನವೆಣಿಸುತಿರ್ಪೆನಿಲ್ಲಿ,
ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸಂಗಡಿಗರಾರಿಲ್ಲವೆನೆ
ಕಳೆದ ಕಾಲದ ಕಥೆಯನಿನ್ನೇಕೆ ಹೇಳುವುದು!
ಹಳೆಯ ಹಾಡಿನ ನುಡಿಯನಿನ್ನೇಕೆ ನುಡಿಸುವುದು!
ಎಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥಗಳ ಕಥೆಯು ಮಿಡಿದಿನ್ನು ಫಲವೇನು!
ನೆನಪಿಗವು ಬರದಿರಲಿ ಮರವಿನೊಳಗಡಗಿರಲಿ,
ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಕಡಲಾಳದೊಳಗೆಲ್ಲ ಮುಳುಗಿರಲಿ
ಉಂಡ ಬಳಿಕಿನ್ನೆಮಗೆ ಏಕೆ ದೀಪದ ಚಿಂತೆ
ಆರಿರುವುದಾರಿರಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೊತ್ತಿಸದಿರಲ
ತೈಲವಿಂಗಿದ ಮೇಲೆ ಆರುವುವು ಕೆಲದೀಪ.
ಬತ್ತಿ ಕಳಚಿದ ಮೇಲೆ ಆರುವುವು ಹಲಕೆಲವು
ಹಣತೆಯೊಡೆದೆಣ್ಣೆ ಸುರಿದಾರುವುವು ಹಲಕೆಲವು
ಇನ್ನು ಕೆಲವಾರುವುವು ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರೆ
ಮತ್ತೆ ಕೆಲದೀಪಗಳು ಚಿಟ್ಟೆಗಾಹುತಿಯಾಗಿ
ನಂದುವುವು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆ ದೀಪವನೆ
ಹೆಣ್ಣೆಂದು ಬಳಿಸಾರಿ ಕುಣಿದಾಡಿ ಮುದ್ದಾಡಿ
ಮೈಸುಟ್ಟು ಮನಸುಟ್ಟು ಸುಡುವ ದೀಪಕೆ ಬಿದ್ದು
ಸಾಯುವುದು, ದೀಪವೂ ನಂದುವುದು. ಇದಕಾಗಿ
ಮರುಗುವುದು ನನ್ನನ್ನರೊಲವಲ್ಲ ತರವಲ್ಲ.

ಮಧುಮಾಸದುದಯದಲಿ ರಜಪೂತರಾಣಿಯರು,
ಊರಹತ್ತಿರ ಹರಿವ ಹೊಳೆಯ ಬಳಿಯೊಳು ಸೇರಿ,
ದೀಪೋತ್ಸವಂ ನಡೆಸಿ, ಮಧುಪೂಜೆಯಂ ಮಾಡಿ,

ಎಲೆಯ ದೊನ್ನೆಗಳೊಳಗೆ ಉರಿವ ಸೊಡರನ್ನಿಟ್ಟು,
ತೇಲಿಬಿಡುವರು ಹರಿವ ಹೊಳೆಯ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ
ಗಾಳಿ ನೂಕಿದ ಕಡೆಗೆ, ನೀರು ಹರಿಯುವ ಕಡೆಗೆ,
ಅಲೆಯೆದ್ದು ಬಿದ್ದಂತೆ ಕುಣಿಕುಣಿದು ಮುಂದೋಡಿ,
ತೇಲುವುದು ಹಣತೆ, ಉರಿಯುವುದು ದೀಪ, ಹಿರಿಹಿರಿ
ಹಿಗ್ಗುತಾನಂದದಿಂ ರಜಪೂತರಾಣಿಯರು
ಮರಳುವರು ನಲಿದಾಡಿ ಹಬ್ಬದೊಸಗೆಯ ಹಾಡಿ
ಕಾಳಿನಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಿಂದು ಅವರಂತೆ
ದೀಪೋತ್ಸವಂಗೈದು ನಾದದೀಸೊಡರನ್ನು
ನನ್ನಾತ್ಮದೀ ದೀಪದಾರತಿಯನಿದನಿಂದು
ತೇಲಿಬಿಡುವೆನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ-
ಯಾತ್ಮಸಂದರ್ಶನಕೆ ನಲಿಯುತಿದು ಸಾಗಲೆಂದು

   ಮಣ್ಣಡಿಯ ದೇಹವಂ ಮುತ್ತುರತ್ನದಿ ಹೊದಿಸಿ
ಸುಂದರಸ್ತೂಪವಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ
ಪ್ರೀತಿಯಾರಾಧನೆಯ ತತ್ವವಂ ಅರಿಯದೆಯೆ,
ಲೋಭರತರಾದ ಜನ, ಸ್ತೂಪವಂ ಪಾಳ್ಗೆಯ್ದು
ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವರದರ ಮುತ್ತುರತ್ನಂಗಳಂ
ಆದುದರಿನೆನಗಂಥ ವೈಭವಂಗಳ ಬೇಡ
ಹಸುರು ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊದಿಕೆ ನನಗೆ ಮರೆಯಾಗಿರಲಿ
ಲೋಭದಿಂದಲ್ಲದಿರೆ ದ್ವೇಷದಿಂದಾವರುಂ
ಯಾರೆನಿತು ಸಾಹಸದಿನದನೆಳೆದು ಕಿತ್ತರುಂ,
ಮೊದಲಿಗಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹಚ್ಚಗೆ ಕೂಡಿ,
ಮುಚ್ಚುವುದು ಗೋರಿಯಂ ಸುಮನಸರ ಶಾಂತಿಯಿಂ,

   ಷಾಜಹಾನ, ಸಲೀಮು, ದಾರ, ರಕ್ಷಾಬಂಧಿ
ನಾಲ್ವರೆ ವಲಂ, ನನಗ ಈಯೊಂದು ಅರಿವಿತ್ತು
ನನ್ನನಾನರಿವಂತೆ ನನ್ನಾತ್ಮವಂ ಬೆಳಗಿ
ಅವಿನಾಶಿ ಚೈತನ್ಯ ತತ್ವಮದನೆಂದರುಹಿ

ಅದೆ ಸತ್ಯಮಾನಂದ, ಅದೆ ಶಿವಂ ಅದ್ವೈತ,
ಅದೆ ಹೃದ್ಯಸುಂದರಂ, ಅದೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿ ರಸ-
ಮದೆಪೂರ್ಣಮದೆ ಭೂಮಮದೆ ಬೃಹತ್ ಎಂಬುದಂ
ಪೇಳ್ವಂತೆ ಅವನರಿವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಂ, ಆ ದಿವ್ಯ
ಕಾಣ್ಕೆಯಂ, ಎನಗಿತ್ತು ಸಂದರವರೆಲ್ಲರುಂ.
ನಾನಿಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿರುವೆ
ಲೋಕಾಂತದೆಡೆಸೇರಲೇಕಾಂತಕೆಳಸುತಿಹೆ.
ಅದರಿಂದಲೆನ್ನಾತ್ಮ ಕಥೆಯ ಮುಗಿಸುವ ಮುನ್ನ
ಮಂಗಳವ ಶ್ಲೋಕಮೊಂದೀನುಡಿಯ ಹಾಡುವೆಂ.
'ತನ್ನರಿವೆ ತನಗೆ ಗುರು ತನಗೆ ತಾನೇ ರಕ್ಷೆ
ತನ್ನ ಮರೆವುದೆ ಬಂಧ ತನ್ನನರಿವುದೆ ಮೋಕ್ಷ
ತನ್ನಾತ್ಮಬಲದಿಂದೆ ತನ್ನ ಇಹಪರಸೌಖ್ಯ
ತಾನೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕು ತನ್ನಮರಪದವಿಯಂ
ತಾನೆ ಭೋಗಿಸಬೇಕು ತನ್ನಮೃತದನ್ನಮಂ'
ಇಂತು ಮಂಗಳ ಹಾಡಿ ಮೊಗಲರಾಜಕುಮಾರಿ
ಮೌನದಿಂ ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ, ಆತ್ಮನಂ ಸಾಧಿಸುತೆ,
ಶುಭ್ರತೇಜೋಮೂರ್ತಿ ಬೆಳಗಿದಳನಂತಮಂ
ಧವಳ ದೀಧಿತಿಯಾಗಿ, ಗಂಗೆಯುಂ ಬಿಟ್ಟೈದಿ
ಮಾನಸ ಸರೋವರದೊಳೆಸೆಯುವರಸಂಚೆಯಂತೆ.

'ರಾಗಿಣಿ'

ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು

Ragini is a collection, the author's first, of some thirty pieces and reflects the delight of a young mind in the world of sensuous beauty stretching all about him Bird flower, wind, water, love and moonlight charm him; and some fine moments and pictures are captured in song and verse. . . 'One Night', 'O Light the Lamp', 'The Ranja Flower' 'The Devaraya Durga', 'The Parrots of Vijayanagar' and 'Kajana' (the singing wood-bird) are fine pieces.

—HINDU

ಭಾವ-ಅನುಭವಗಳ ಅನುಭಾವದಿಂದುಂಟಾದ ರಸದೊರತೆಯು ಬುಗ್ಗೆ ರಾಗಿಣಿ. ಕವಿಯು ಅನುಭವ ಭಾವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದಾಗ "ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹೂವು ಹೊಮ್ಮುವಂತೆ" ಹೊರಬಿದ್ದ ಕವನಗಳು ಕೆಲವು, ಕವಿಯು ಕೇವಲ ಭಾವೋನ್ಮಾದದ ಪರವಶತೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಾಗ 'ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಮಿಂಚು ಹೊಮ್ಮುವಂತೆ' ಮಿಂಚಿದ ಕವನಗಳು ಕೆಲವು, ಅನುಭವದ ರಸಪಾಕವು 'ವೀಣೆಯಿಂದ ವಾಣಿ ಹೊಮ್ಮುವಂತೆ' ದನಿಗೆಯ್ದ ಕವನಗಳು ಕೆಲವು. ಇವೆಲ್ಲ 'ರಾಗಿಣಿ'ಯ ರಸದೊರತೆಗಳು.

—ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ

ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಕವನಗಳಿಗೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೇ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಪದ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಂದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಇವೆ ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಸಹಜವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೇ ಬಾರದ ವಸ್ತುಗಳೇ, ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದಲೂ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ 'ರಸ'ವುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುವುವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ "ರಾಗಿಣಿ"ಯಲ್ಲಿನ ಕವನಗಳೇ ಉದಾಹರಣೆ . . . . . ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆ ಎಂದರೇನು, ಅದರ ರಚನೆ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣೆ ಹೇಗೆ, ಮುಂತಾದ ಭಾವಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಸಾರವತ್ತಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

—ಕತೆಗಾರ